

KATRINA KAMMARMUSIK

ÅLAND 11–15 AUGUSTI 2020

KONSTNÄRLIG LEDARE: CECILIA ZILLIACUS

DE "GLADA" 20-TALEN?!

De ”glada” 20-talen!?

2020 – nu har vi gått in i ett nytt decennium, ett nytt 20-tal, det tjugigaste tjugotalet någonsin...!!! Man kan med fog säga att det inte alls började som någon av oss hade kunnat föreställa sig. Ett virus ställde våra liv på ända, och vi ser ännu inte den fulla innebörden av virusets härjningar. Chansen att vi skulle vilja ge detta 20-tal epitetet ”ett glatt 20-tal”, liksom det för hundra år sedan, känns just nu mycket osannolik. Många som upplevde början av 1920-talet kunde visserligen kanske inte heller föreställa sig att det nya decenniet skulle betecknas som just ”glatt”.

Förhoppningsvis kommer de som lever 2120 att tala om det ”fantastiska 2020-talet”, de viktiga åren då vi räddade världen – varandra och klimatet!

Under festivalen kommer vi att få lyssna på musik från andra 20-tal och få inblickar i hur det var 1920, 1820, 1720, 1620 etc... Vilken musik skapades då? Vilken musik kommer det nya 20-talet att ge oss? Och vilken musik kommer att ljuda år 2120? Tonsättarna *Jesper Nordin* och *Kalevi Aho* kommer att ge oss smakprov på det allra färskaste i musikkväg och spana in i framtiden.

2019 – då firade Katrinas Kammarmusik 20 års livskraftig verksamhet. Katrinas föreningens fenomenala verksamhetsledare genom alla år, *Rosi Djupsund*, fick en egen önskekonsert i present. Ett av de första önskemålen var *Franz Schuberts* magnifika C-durkvintett, skriven 1828(!), i sommar spelad av den finländska stråkkvartetten *Meta4* tillsammans med cellisten *Kati Raitinen*. *Meta4* har även med sig musik av *Amy Beach*, *Felix Mendelssohn* och *L v Beethoven*.

1520–2020: Den finske ackordeonisten *Janne Rättyä* spelar tango och *Stravinsky* liksom ett rykande färskt verk av *Kalevi Aho* och svenska blockflöjtisten *Anna Petrini* ger oss upp till 500 år gamla verk och helt nya toner. *Anna* samarbetar på Katrinafestivalen i sommar också för första gången med den prisbelönta folkmusikern *Emilia Amper* – barockmusik och svensk folkmusik i kittlande kombination. Ett nytt koncept för det kommande 20-talet? Finländska sopranen *Tuuli Lindeberg* och pianisten *Anna Laakso* samt norska violisten *Henninge Landaas* ansluter också till musikfesten!

2020 är det 250 år sedan giganten *L v Beethoven* föddes – de verk han skapade under 1820-talet, så kallad ”sen Beethoven”, har kommit att bli ett eget begrepp. *Meta4* ger oss den enastående kvartetten opus 132 med den berömda satsen *Heiliger Dankgesang eines Genesenen an die Gottheit, in der Lydischen Tonart*.

Cecilia Zilliacus, konstnärlig ledare

BILJETTER

Biljetter kan köpas i Alandica, Strandgatan 33, 22100 Mariehamn, tfn. +358 18 24570 och online via www.alandica.ax och www.visitaland.com

Vänligen köp biljetter och program i förväg! Endast ett fåtal platser säljs vid dörren p.g.a. covid-19. Biljett- och programpris anges vid varje konsert.

Det lägre priset avser medlemmar i Kulturföreningen Katrina samt studerande under 26 år.

Fri entré gäller för alla under 18 år förutsatt att det finns lediga platser.

KONSERTPASS

Ett konsertpass kostar 140 euro och ger inträde till samtliga festivalevenemang, dock inte till brunchkonserten den 15.8.

KONTAKT & INFORMATION

Kulturföreningen Katrina
Norra Esplanadgatan 5
AX-22100 Mariehamn, Åland
Tfn. +358 40 1649310
info@katrina.ax
www.katrina.ax

**FÖRSTA
APOTEKET**
Mariehamn | Kumlinge

Din hälsa
kommer Först

Torggatan 3
Mariehamn
Tel. 018-16511
www.apoteket.ax

FOTOGRAFERING

Fotografering, ljud- eller bildupptagning är inte tillåtet under konserterna utan särskild överenskommelse med arrangörerna.

TACK

Vi tackar våra sponsorer, bidragsgivare och samarbetspartners Alandica Kultur & Kongress, Bagarstugan Café & Vin, Elisabeth och Birgit Nygréns stiftelse, Föreningen Konstsamfundet, Hotell Arkipelag, Jomala församling, Kulturfonden för Finland och Norge, Magnus Lindman, Mariehamns församling, Mariehamns stad, Nenne Runsten, Stiftelsen Emelie och Rudolf Gesellius fond, Svenska kulturfonden, Sveriges konsulat i Mariehamn, William Thurings stiftelse, Ålands landskapsregering, Ålands musikinstitut samt alla annonsörer, medverkande artister och personal.

MARIEHAMNS
STAD

VIKING LINE

PROGRAMÖVERSIKT

TISDAG 11.8.2020

10.00 Bagarstugan Café & Vin, Mariehamn (fri entré)
Frukostkvart

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare, violin)

Tuuli Lindeberg (sopran)

Janne Rättyä (ackordeon)

19.00 Sankt Görans kyrka, Mariehamn (25/20 €)
"Alla tiders 20-tal"

Anon.

G.F. Händel

K. Aho (uruppförande)

E.W. Korngold

F. Mendelssohn

Anna Laakso (cembalo, piano)

Hennige Landaas (viola)

Tuuli Lindeberg (sopran)

Anna Petrini (blockflöjt)

Kati Raitinen (cello)

Janne Rättyä (ackordeon)

Cecilia Zilliacus (violin)

Meta4: Antti Tikkanen

(violin), Minna Pensola (violin),

Atte Kilpeläinen (viola). Tomas

Djupsjöbacka (cello)

ONSDAG 12.8.2020

10.00 Bagarstugan Café & Vin, Mariehamn (fri entré)
Frukostkvart

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare, violin)

Anna Laakso (piano)

Hennige Landaas (viola)

Kati Raitinen (cello)

12.00 Sankt Görans kyrka, Mariehamn (15/10 €)

"Tonschönheit ist Nebensache (und Hauptsache)"

P. Hindemith

F. Schubert

Hennige Landaas (viola)

Anna Laakso (piano)

Kati Raitinen (cello)

Cecilia Zilliacus (violin)

19.00 Alandicas foajé, Mariehamn (20/15 €)

"Suites imaginaires"

G. Binchois

A. Willaert

W. Brade

J. van Eyck

G.P. Telemann

I. Stravinsky

R. Gay/J.P. Pepusch/

J. Nordin

K. Weill

Hennige Landaas (viola)

Tuuli Lindeberg (sopran)

Jesper Nordin (elektronik)

Anna Petrini (blockflöjt)

Kati Raitinen (cello)

Janne Rättyä (ackordeon)

Cecilia Zilliacus (violin)

21.30 Sankt Görans kyrka, Mariehamn (20/15 €)

"Sen kväll med sen Schubert"

F. Schubert: Stråkkvintett C-dur, D 956

Meta4: Antti Tikkanen

(violin), Minna Pensola (violin),

Atte Kilpeläinen (viola), Tomas

Djupsjöbacka (cello) och Kati

Raitinen (cello)

TORSDAG 13.8.2020

10.00 Bagarstugan Café & Vin, Mariehamn (fri entré)
Frukostkvart

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare, violin)

Emilia Amper (nyckelharpa)

Anna Petrini (blockflöjt)

12.00 Sankt Görans kyrka, Mariehamn (15/10 €)

"Traditioner i samklang"

E. Amper

Anon.

M. Marais

J. Nordin (uruppförande)

J. v. Eyck

Beröringspunkterna mellan det vi kallar svensk folkmusik och tidig musik (musik från 1200–1750) är många. I denna konsert belyser vi några

av dem när Emilia Amper och Anna Petrini utbyter

repertoar med varandra.

Emilia Amper (nyckelharpa)

Anna Petrini (blockflöjt)

19.00 Alandicas foajé,
Mariehamn (20/15 €)
"Varannan damernas"
Fanny Mendelssohn
G. Gurdzjeff
A. Beach
T. Riley
P. Laurenz
R. Clarke
Anna Laakso (piano)
Tuuli Lindeberg (sopran)
Kati Raitinen (cello)
Janne Rättyä (ackordeon)
Cecilia Zilliacus (violin)
Meta4: Antti Tikkanen
(violin), Minna Pensola (violin),
Atte Kilpeläinen (viola), Tomas
Djupsjöbacka (cello)

FREDAG 14.8.2020

10.00 Bagarstugan Café &
Vin, Mariehamn (fri entré)
Frukostkvart
Cecilia Zilliacus (konstnärlig
ledare, violin)
Meta4: Antti Tikkanen
(violin), Minna Pensola (violin),
Atte Kilpeläinen (viola), Tomas
Djupsjöbacka (cello)
Rosi Djupsund (producent)

12.00 Sankt Görans kyrka,
Mariehamn (15/10 €)
"Vinden och trädet"
E. Melartin
T. Rangström
A. Pärt
J. Brahms
Anna Laakso (piano)
Henninge Landaas (viola)
Tuuli Lindeberg (sopran)
Kati Raitinen (cello)
Janne Rättyä (ackordeon)
Cecilia Zilliacus (violin)

15.00 Ålands musikinstitut,
Mariehamn (fri entré)
Konsert med mästarkursens
deltagare

19.00 Jomala kyrka (20/15 €)
"Heiliger Dankgesang"
J.S. Bach
L.v. Beethoven
Kati Raitinen (cello)
Meta4: Antti Tikkanen
(violin), Minna Pensola (violin),
Atte Kilpeläinen (viola), Tomas
Djupsjöbacka (cello)

LÖRDAG 15.8.2020

10.30 Alandicas foajé, Ma-
riehamn (25 €, inkl. brunch)
Brunchkonsert med samtal:
"Hör musiken! Hur?" Hur
lyssnar vi på musik om
hundra år, 2120? Hur kom
musiken till oss för hundra,
tvåhundra, trehundra... år
sedan?

Jesper Nordin (tonsättare)
Johannes Brusila (professor i
musikvetenskap)
Anna Laakso (piano)
Henninge Landaas (viola)
Anna Petrini (blockflöjt)
Cecilia Zilliacus (konstnärlig
ledare/violin)

S.C. Eckhardt-Gramatté
F. Romitelli
M.T. von Paradis

Det lägre priset avser
medlemmar i Kultur-
föreningen Katrina samt
studerande under 26 år.
Fri entré gäller för alla
under 18 år förutsatt att
det finns lediga platser.

KONSERTPLATSER

**Alandica kultur
och kongress**
Strandgatan 33
Mariehamn

**Bagarstugan
Café & Vin**
Ekonomieg. 2
Mariehamn

Jomala kyrka
Godbyv. 445
Jomala

**S:t Görans
kyrka**
Ö. Esplanadg. 6
Mariehamn

**Ålands
musikinstitut**
Grindmattesv. 7
Mariehamn

Vi stöder det åländska kulturlivet.

LokalTapiola Åland är glada att få erbjuda dig trygghet i ditt liv. Hos oss kan du teckna bl.a. skade-, liv- och personförsäkringar samt placerings- och spartjänster lokalt och med personlig service!

Boka gärna tid för en genomgång av ditt försäkringsskydd!

018 56361 Ålandsvägen 31 aland@lokaltapiola.fi

www.lokaltapiola.ax

 LOKALTAPIOLA
ÅLAND

Hälsa · Ekonomi · Trygghet

TISDAG 11 AUGUSTI

10.00 Bagarstugan Café & Vin, Mariehamn
Frukostkvart

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare, violin)
Tuuli Lindeberg (sopran)
Janne Rättyä (ackordeon)

19.00 Alandicas foajé, Mariehamn
Alla tiders 20-tal

Anonymus
Sento d'Amor la fiamma

Georg Friedrich Händel (1685–1759)
Ur "Neun Deutsche Arien" (1724–26)
Süsse Stille, sanfte Quelle
Singe, Seele, Gott zum Preise
Meine Seele hört im Sehen

Kalevi Aho (f. 1949)
Kvartett för ackordeon och stråkr trio
(uruppförande)
1. Andante –
2. Presto, leggiero –
3. Largamente, marcato –
4. Capriccioso –
5. Andante

Paus

Erich Wolfgang Korngold (1897–1957)
Mariettas Lied ur "Die Tote Stadt"
(1919–20) (arr. Bengt Forsberg)

Felix Mendelssohn (1809–1847)
Stråkkvartett nr 2 a-moll op. 13 (1827)
1. Adagio – Allegro vivace
2. Adagio non lento
3. Intermezzo: Allegretto con moto –
Allegro di molto
4. Presto – Adagio non lento

Anna Laakso (cembalo, piano)
Henninge Landaas (viola)
Tuuli Lindeberg (sopran)
Anna Petrini (blockflöjt)
Kati Raitinen (cello)
Janne Rättyä (ackordeon)
Cecilia Zilliacus (violin)
Meta4: Antti Tikkanen (violin), Minna Pensola (violin), Atte Kilpeläinen (viola), Tomas Djupsjöbacka (cello)

Konserten slutar ca kl. 20.45.

Konsertens första aptitretare är en liten ballata kallad *Jag känner kärlekens eld*. Flamman ifråga tändes redan på 1300-talet. Termen *ballata* för tanken till dansmusik, men den kom på sin tid att också beteckna en vers- och musikform med fastslaget mönster. Den var populär under ett par århundraden och i Boccaccios novellsamling *Decamerone* (under senaste halvår plötsligt så aktuell...) slutade de samlade flyktingarna undan pesten i Florens varje dag sin samvaro med att framföra en ballata. Kanske någon kväll med denna lilla **anonyma** pärla, som behållit sin lyskraft i sjuhundra år?

Georg Friedrich Händel (1685–1759) föddes i Halle i Sachsen-Anhalt (f.ö. samma år som både J S Bach och D Scarlatti). Hans far ville att pojken skulle bli jurist. Under studierna blev han bekant med en annan jurisstuderande, Barthold Brockes, och ödet ville att de två skulle komma att åter ses i Hamburg, där Brockes blivit ingenting mindre än senator och kejsarlig pfalzgreve. Ändå är han bäst ihågkommen som poet, en som på tysk botten introducerade den naturlyrik som då spred sig från England. Framför allt vill han i sin poesi ge naturens yttringar religiös innebörd; de är "jordisk fröjd hos Gud". Händel hade för länge sedan flyttat till London och blivit engelsman, när han mellan 1724 och 1726 tonsatte nio arior till verser av sin vän Brocke. Händels musik till tyska texter skiljer sig påfallande från hans engelska och framför allt italienska tonsättningar, den är innerligare

och intimare. Ariorna är än i dag omtyckta nummer på kyrkokonserter världen över.

Få tonsättare har lämnat efter sig lika mycket musik som Händel. Och få är det i Finland som i det avseendet kan mäta sig med **Kalevi Aho** (1949–). Fem operor, 17 symfonier och lika många orkesterverk, 22 instrumentalkonserter och en minst sagt imponerande mängd kammarmusik för solister och ensembler. Till detta kommer att han varit professor i komposition, skrivit tidningskolumner och ett flertal böcker. Inte att undra på att han tilldelats hedersamma pris i många länder och blivit ledamot även av Kungliga Musikaliska Akademien i Sverige. Fascinerande är hans spännvidd mellan de största genrer, som opera, till små tillfällighetsstycken, bland andra en "*fänfar för bastuugn och badkastande badare*". En smula udda är hans produktion för ackordeon; på 1980-talet tillkom två ackordeonsonater och en sonat för två ackordeon. Aho har använt ett ackordeon också i ensembler och nu har han alltså skrivit en ackordeonkvartett där pianots plats i en kvartett intas av ett ackordeon.

Om sitt verk säger han bland annat så här: "*Zilliacus trio och Janne Rättyä beställde ett stycke av mig som blev färdigt i juli 2019. Kvartettens fem satser spelas attacca utan avbrott. Första satsen trevar sig prövande fram, stannar upp i stråklageolletter under dragspelets melankoliska inpass. Andra satsen fladdrar förbi som irrbloss, men accenterna skärps i den tredje inför den fjärdes dynamiska höjdpunkter som går i kapriciös*

13 sextondelstakt(!). Femte satsen erinrar sig ögonblick ur det som varit och förtonar till sist i harmonikans högsta register.”

Erich Korngold (1897–1957) är en färggrann fågel i den musikhistoriska faunan. Han föddes som ett underbarn i Wien, skrev musik vid sex års ålder och berömdes av sin samtids alla stora namn – med skäl, och inte bara för att hans far råkade vara en ansedd musikkritiker. Hans begåvning tycktes inte känna några gränser. Redan som nittonåring hade han fullbordat två operor och sökte ett nytt ämne. Fadern Julius och sonen Erich skrev då gemensamt (under pseudonymen Paul Schott) ett libretto baserat på Georges Rodenbachs symbolistisk-mystiska roman *Det döda Brügge*. Operan blev Korngolds största framgång och är känd under sin tyska titel *Die tote Stadt*. Den spelas alltså, bland annat sattes den nyligen upp i Helsingfors med Camilla Nylund som Marietta. I första akten ser vi en man, Paul, som tillbringar all sin tid med att sörja sin döda hustru; hela hans hem är som ett museum ägnat hans älskade Marie. Plötsligt förälskar han sig i Marietta som vill förföra honom med en kärlekssång. Efter förvecklingar tycker Paul att Marietta skändar Maries minne och sticker kniven i henne – bara för att (i operans version!) finna att dråpet varit en drömsyn. Han botas från sin depression och förenas med Marietta.

Den judiske Korngold flydde till Amerika från nazismen och kom under resten av sin tid att bli mest berömd – som filmkompo-

sitor. Möjligen har det fläckat hans rykte som seriös tonsättare.

Alla dessa underbarn! **Felix Mendelssohn Bartholdy** (1809–1847) måste räknas till dem. År 1827, vid arton års ålder hade han redan sin berömda oktett bakom sig, liksom ett tiotal stråksymfonier, en opera och massor av kammarmusik. I ett brev från samma år skriver han: *”Jag håller på att färdigställa en ny violinkvartett, den är tår-drypande sentimental och annars inte så illa tror jag...”. A-mollkvartetten bär visserligen idag nummer två men komponerades två år före den i Ess-dur som bär nummer 1.*

Samma år hade Beethovens sista kvartetter publicerats efter tonsättarens död. Unge Felix slukade sin idols partitur, trots att hans far kallade dem ”obegripliga och oretuscherade hemskheter” och tog tydliga, både medvetna och omedvetna, intryck av dem. Intryck på honom gjorde också en ung dam vid denna tid. Hon var deras granne i Berlin, hette Betty och var hans syster Fannys väninna. Förälskad skrev Felix både ord och musik till en kärlekssång ”Är det sant?” och bakade in motivets tre toner genom hela den blivande kvartetten, som också fick överskriften ”Ist es wahr?” – precis som Beethoven hade betitlat sitt opus 135 ”Muss es sein?” *”Sången gjorde jag förra året under pingsten. Kvartetten tillkom senare”,* skrev Mendelssohn till sin svenske kollega Adolf Lindblad. Mendelssohn efterlämnar inalles över femtusent(!) brev – men det han verkligen hade på hjärtat uttryckte han i toner. Han tillägnade alla sina kvartet-

ter utvalda kvinnor och skrev två år senare ytterligare en kvartett till Betty, men hon föll ändå inte för honom utan gifte sig med en jurist. Till nästa föremål för hans ömma låga skrev han tre kvartetter; hon hette Cécile och blev hans hustru och mor till hans fem barn. Kvartett nummer sex skrev han däremot till sin likaledes avgudade syster Fannys minne. Kanske förde sorgen efter hennes död honom själv till gravens några månader senare, 1847.

Under detta års Katrinafestival spelas också Beethovens kvartett opus 132. Den är i samma tonart och en jämförelse ter sig intressant. Båda inleds med ett adagio före ett motiv med sextondelar på vilket följer ett likartat lyriskt avsnitt. Sista satsens öppning är hos Mendelssohn tydligt modellerad på Beethovens sista sats: en kadens i första violinen som leder in i en snabb melodi buren av cellons baslinje. Och hela verket slutar som det började: *Är det sant...*

Ja, att det är ett hörvärt stycke är åtminstone sant.

Georg Friedrich Händel (1685–1759) ur *Neun Deutsche Arien*

Süße Stille, sanfte Quelle
Ruhiger Gelassenheit!
Selbst die Seele wird erfreut,
wenn ich mir nach dieser Zeit
arbeitsamer Eitelkeit
Jene Ruh vor Augen stelle,
Die uns ewig ist bereit.
Süße Stille...

*O, du stilla ro och vila,
källa till min sinnesfrid!
Själén fröjdar sig därvid;
från besvär och fäfång flärd
i vår mödosamma värld
längtar den att till Dig ila,
till Din ro för evig tid.*

Singe, Seele, Gott zum Preise,
Der auf solche weise Weise
Alle Welt so herrlich schmückt.
Der uns durchs Gehör erquickt,
Der uns durchs Gesicht entzückt,
Wenn Er Bäum' und Feld beblühmet,
Sei gepreiset, sei gerühmet!
Singe, Seele ...

*Sjung min själ, ja sjung och prisa,
lova Den vars verk är visa,
Den som gjort vår värld så skön!
Han hör själens vinterbön,
låter våren nalkas grön;
kan ett öga mer begära
än all prakt den ses frambära?
Lova Honom!
Honom vare pris och ära!*

Meine Seele
 hört im Sehen,
 Wie, den Schöpfer
 zu erhöhen,
 Alles jauchzet,
 alles lacht.
 Höret nur,
 des erblühnden
 Frühlings Pracht
 Ist die Sprache der Natur,
 Die uns deutlich
 durchs Gesicht,
 Allenthalben
 mit uns spricht.
 Meine Seele...

*Själen hör, då den betraktar
 hur allt skapat Herren aktar,
 livets glada jubelkör.
 Se! Det våren synliggör
 med sin sköna blomsterprakt
 är det språk naturen har,
 när den talar – och det gör
 den till envar, som söker svar!*

(översättning till svenska: Lasse Zilliacus)

Erich Wolfgang Korngold (1897–1957)
 /kammararrangemang av Bengt Forsberg
 Mariettas lied ur operan Die tote Stadt
 (premiär 1920)

Marietta:

Glück, das mir verblieb,
 rück zu mir, mein treues Lieb.
 Abend sinkt im Hag
 bist mir Licht und Tag.
 Bange pochet Herz an Herz
 Hoffnung schwingt sich himmelwärts.
 Naht auch Sorge trüb,
 rück zu mir, mein treues Lieb.
 Neig dein blaß Gesicht
 Sterben trennt uns nicht.
 Mußt du einmal von mir gehn,
 glaub, es gibt ein Auferstehn.

Marietta:

*Lyckan som jag vann –
 alltför hastigt den försvann.
 Natten faller på,
 ensam går jag då.
 Om ock lyckan mot oss lett,
 aldrig kan vi två bli ett.*

*Kommer sorgens natt
 skall du bara veta att
 dödens bleka kors
 kan ej skilja oss.
 Om du måste från mig gå
 ses vi ändå snart, vi två.*

(översättning till svenska: Nenne Runsten)

ONSDAG 12 AUGUSTI

10.00 Bagarstugan Café & Vin,
Mariehamn
Frukostkvart

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare, violin)
Anna Laakso (piano)
Hennige Landaas (viola)
Kati Raitinen (cello)

12.00 Sankt Görans kyrka, Mariehamn
”*Tonschönheit ist Nebensache*
(*und Hauptsache*)”

Paul Hindemith (1895–1963)

Sonat för viola solo, op. 25 nr 1 (1922)

1. Breit. Viertel
2. Sehr Frisch und Straff
3. Sehr Langsam
4. Rasendes Zeitmaß. Wild. Tonschönheit ist Nebensache
5. Langsam, mit viel Ausdruck

Franz Schubert (1797–1828)

Pianotrio nr 1 B-dur, D. 898 (1827)

1. Allegro moderato
2. Andante un poco mosso
3. Scherzo
4. Allegro

Hennige Landaas (viola)
Anna Laakso (piano)
Kati Raitinen (cello)
Cecilia Zilliacus (violin)

Konserten slutar ca kl. 13.00.

Tillsammans med Stravinsky var förmodligen **Paul Hindemith** (1895–1963) den som kom att ha det största inflytandet på efterkrigstidens tonsättare. Han förespråkade den s.k. ”nya saktligheten”, en stilart som skulle tillämpas i ”musik för hemmet” (*Hausmusik*) och han skrev till och med en egen kompositionslära, ”*Unterweisung im Tonsatz*”. Ja, det var så uppenbart att han ville ”dansa efter egen pipa”, att han rymde hemifrån redan som elvaåring och försörjde sig som kafémusiker tills han kunde studera musik! Han blev snart konsertmästare vid operan i Frankfurt (där hans egna operor senare kom att spelas) och lär själv ha kunnat traktera en symfoniorkesters alla instrument. Han var virtuos framför allt på altfiol, ett instrument som han älskade, skrev inalles fyra solosonater för det och sägs ha komponerat ”*endast i nödfall*” för violin. 1923 komponerade han solosonaten op. 25 nr 1 som till vissa delar kräver ett hänsynslöst vilt utspel av sin exekutör; den fjärde satsen har faktiskt anvisningen ”*tonskönhet är en bisak!*”! Det han skrev för altfiol avsåg han oftast själv att framföra, och det bör ha varit en upplevelse att höra honom spela denna sonat.

Den kände ungersk-svenske pianisten Janos Solyom fällde yttrandet att **Franz Schubert** måste ha haft något slags unik kontakt med Fru Musica, någon mystisk överjordisk koppling till musikens gudar. Vem vet? I hans tonkonst finns verkligen något ”*urmusiskt*” som är svårt att definiera.

Som bekant fann Schubert det svårt att själv slå mynt av sin gudagåva. Ändå började det nittonde seklets tjugotal rätt lovande för honom. Under sommaren uppfördes inte mindre än två av hans operor i Wien, vilket plötsligt gav honom 800 floriner att röra sig med – han som tidigare bara hade tjänat ynka 80 floriner om året som hjälplärare! Få tonsättare var så flitiga som han; bara under sitt artonde år skrev han över 150 sånger, ibland flera om dagen. Fram till sitt nittonde hade han också skrivit tre stråktrios, anmärkningsvärt nog samtliga i B-dur. Olyckligtvis förblev förläggarna oblidkeligt kallsinniga. Åtta år senare hade Schubert fyllt trettioett och led av vacklande hälsa, han var i mycket beroende av sina vänners välvilja och skydde offentlighet, men ställde sig varje morgon "punktligt vid sin skrivpulpst". Året var 1828 och nu skulle han skriva en trio till, den här gången med piano – men åter i B-dur. (Den skulle visserligen följas av en till, nr 2 i Ess-dur.)

Den nya pianotrio blev stor, speltiden närmar sig tre kvarts timme – närmare be-

stämt ungefär fyrtyotretre härliga minuter, där tonskönhet inte är en bisak... Som sig bör är den första satsen stöpt i sonatform, och som huvudtema för den valde Schubert ett kraftfullt uppåtstigande motiv ställt mot ett lekfullare och vekare sidomotiv. Kontrasten bär riklig frukt i en lång sats, där man bland annat fäster sig vid några oväntade uppehåll, liksom vid rämnor i tonväven som cellon ängsligt prövande försöker reparera. Flera gånger "luras" lyssnaren att tro att sonsatsatsens repris inträder innan den till sist verkligen gör det. Andra satsen är en ömt gungande vaggvisa där det slutliga insomnandet liksom fördröjs av en rad plötsligt uppträdande hågkomster, störande för stunden.

Tredje satsen är en snabb menuett à la Haydn där den sedvanliga trion tar form av en behagfull vals. Till sist avrundas trion med en uppsluppen fjärde sats där de första 32 takterna låter som en instrumenterad visa. Inte oväntat påminner den om en av Schuberts över sexhundra lieder, och den i fråga är närmast en dryckesvisa.

ONSDAG 12 AUGUSTI

19.00 Alandicas foajé, Mariehamn
”Suites imaginaires”

Gilles Binchois (1400–1460)
Adrian Willaert (1480/90–1562)
William Brade (1560–1630)
Jacob van Eyck (c. 1590–1657)
Georg Philipp Telemann (1681–1767)

John Gay (1685–1732)/
Johann Christoph Pepusch (1667–1752)
Ur ”The Beggar’s opera” (1728)
Virgins are like the fair flower in its lustre
(a cappella)

Kurt Weill (1900–1950)
Ur ”Dreigroschenoper” (1928)
Seeräuberjenny

John Gay/Johann Christoph Pepusch/
Jesper Nordin (1728/2020)
impro ur ”The Beggar’s opera”
Can love be controll’d by advice

Kurt Weill (1900–1950)
Ur ”Dreigroschenoper”
Barbarasong

John Gay (1685–1732)/
Johann Christoph Pepusch (1667–1752)
Ur ”The Beggar’s Opera”
O what pain it is to part (a cappella)

Igor Stravinsky (1882–1971)
”Suite Italienne” (1920)
I. Introduzione (Allegro moderato)
2. Serenata (Larghetto)
3. Tarantella (Vivace)
4. Gavotta con due Variazioni
5. Scherzino
6. Minuetto – Finale

Henninge Landaas (viola)
Tuuli Lindeberg (sopran)
Jesper Nordin (elektronik)
Anna Petrini (blockflöjt)
Kati Raitinen (cello)
Janne Rättyä (ackordeon)
Cecilia Zilliacus (violin)

Konserten slutar ca kl. 20.10.

Kvällens konsert inleds med en aptitretande kvintett kompositörer från fyra svunna århundraden. Först ut är **Gilles Binchois**, årsbarn med 1400-talet och född i nuvarande Belgien. Han ingick i Philip den godes kapell i Burgund och tjänstgjorde vid dennes praktfulla hov ända till sin död 1460. Vid sidan om sina kyrkliga befattningar skrev han även världsliga chansons som blev så uppskattade att många av dem än i dag lever vidare som tematiskt material i efterföljande tonsättares verk. *Farväl, farväl och Dystra glädje, plågsamma fröjd* illustrerar tidens florerande trubadurtradition.

Adrian Willaert (1480/90–1562) var även han flandrisk till börden, men slutade efter vistelser i Rom och Ferrara och Ungern tursamt nog som kapellmästare i Markuskyrkan i Venedig. Den kyrkan har två orgelläktare mitt emot varandra och Willaert introducerade sättet att skriva för två eller flera "antifona" körer, verk som hans hänfödda lyssnare berömde som "drickbart guld". Han utvecklade också den intrikata kompositionsformen *ricercare* (ung. leta fram, forska efter), som vi här får ett exempel på.

Engelsmannen **William Brade** (1560–1630) letade sig snabbt till Tyskland där karriärmöjligheterna tedde sig större. Väl där tycks han ha bytt arbetsgivare vartannat år, ibland oftare. En av dem var kungen av Danmark, dit han återvände en gång till. Emellertid drev honom trettioåriga kriget från ort till ort och han slutade sitt

liv i Hamburg, en av tidens få tillflyktsorter – detta fast en tidigare arbetsgivare i ett brev till Hamburg utmålat Brade som en "lösaktig buse"! All Brades musik är för instrument och det allra mesta är tidens höviska danser.

Jacob van Eyck (c. 1590–1657) kompletterar det sjuttonde seklet i denna tjugotalskvintett. Denne Jacob van Eyck får naturligtvis inte förväxlas med den oförliknelige målaren Jan van Eyck (som för övrigt två sekler tidigare målade Binchois porträtt). Han är också den avgjort intressantaste av de fem aktuella tonsättarna; inte bara en av sin samtids berömdaste kompositörer i Nederländerna, utan också en ryktbar klockspelare, organist och blockflöjtsvirtuos – trots att han var blind från födseln. Han utbildade sin holländska generation av klockspelsgitare och svarade för klockorna i många av landets kyrkor. Vetenskapsmän lovordade hans insikter i akustik och i konsten att giuta klockor i önskade tonarter. En av sina befattningar fick han på villkor att han varje dag spelade blockflöjt offentligt i ett kloster. Han dokumenterade sina kunskaper i *Flöjtens lustgård*, en enorm samling melodier med variationer för sopranblockflöjt; det är den största enskilda samlingen för ett solo-blåsinstrument i Europa och det största verk som någonsin dikterats av en blind.

Sist men inte minst i denna "blockflöjts-medley" är **Georg Philipp Telemann** (1681–1767), själv en ivrig trakterare av detta sitt favoritinstrument. Som student

i Hildesheim spelade han dessutom åtta andra instrument. Men det är hans enorma produktion som är legendarisk, större än både Bachs och Händels tillsammans(!) – för övrigt båda två tonsättare som han också knöt vänskapsband med. Ändå föddes han inte in i en musikalisk familj. Modern rentav motarbetade sonen till den grad att hon konfiskerade hans instrument. Jurist skulle han bli – men musiker blev han och anställdes i sinom tid som sådan av ledande furstehus i Tyskland. 1706 flydde han till Paris från Schlesien, undan svenska trupper. 1721 anställdes Telemann som musikdirektör i Hamburgs fem största kyrkor, vilket innebar ett åliggande att skriva två kantater i veckan till söndagens högmässor, samtidigt som han komponerade sakral musik för alla typer av förrättningar och evenemang som ägde rum i en stad av Hamburgs dignitet. Utöver detta undervisade han i sång och musikteori, samt ledde ett Collegium Musicum som gav konserter varje eller varannan vecka. Parallellt med detta var han under en tid också chef för Hamburgs lokala operahus, som emellertid snart drabbades av en ekonomisk kris. Trots försämrad syn undervisade han och författade också musikteoretiska skrifter ända till sin död. Hela denna hart när ofattbara livsgärning representeras nu inrymd i en liten flöjtsonat.

De följande tonsättningarna innebär ett hopp fram till 1920-talet. **Kurt Weill** (1900–1950) flydde från Berlin till Amerika undan nazismen och andra världskrigets fasor. Bara fem år före flykten hade hans *Dreigroschenoper* haft premiär i Berlin. Han samarbetade då med Bertold Brecht, och förlagan var som bekant *The Beggar's Opera* av **John Gay** och **Johann Christoph Pepusch** (1667–1752). Tiggarioperan (eller Tolvskillingsoperan) var en s.k. balladopera som gjorde narr av den italienska opera som då var på modet i London och vars främsta företrädare naturligtvis var Händel. Effekten uppnåddes ofta genom att ersätta mytologiska hjältar med samhällets "underdogs" och karikera dem på landets politiska ledare på det mest ohöjlda sätt. Man använde sig av populära melodier och låtar som publiken kunde humma med i. Först en vecka före premiären ombads Pepusch göra arrangemang till Tiggarioperans sånger och dessutom komponera en ny Ouvertyr. 200 år senare komponerade Weill helt ny musik, använde bara ett stycke av Pepusch. Och Brecht skrev om hela historien, men lånade också förlagor av till exempel François Villon och Kipling, bland annat just till Sjörövarjennys "kanonsång". I den s.k. Barbarasången kommer dottern Polly hem och berättar för sina föräldrar att hon inte valt brudgum efter

pengarna, utan efter egen smak – nämligen den legendariske Mackie Messer. Emedan – *följer kärleken goda råd? Ack nej...*

Nämnde Mackie blir för övrigt i den engelska originalversionen inte hängd, utan tvärtom adlad! Textförfattaren John Gay kunde därför på sin tid skriva en uppföljare till Tiggaroperan, Polly, som emellertid ansågs så omoralisk att den förbjöds. Men förbudet gav honom i stället obetalbar reklam, och den tryckta pjäsen kom att inbringa författaren tusentals pund. En tidning skrev 1728: *"The Beggar's Opera has made rich very gay and will make Gay very rich."*

Den ryskfödde kosmopoliten **Igor Stravinsky** (1882–1971) företer, precis som hos målaren Picasso, väl avgränsade stilperioder. 1913 vållade hans radikala Våroffer det beramade upproret på Parisoperan, men redan 1920 inledde han sin neoklassicistiska stilperiod med baletten Pulcinella. Pulcinella är, tvärt emot vad man kunde tro, en manlig figur bland Commedia dell'arte-karaktärerna, och en som särskilt förknippas med Neapel. Just i Neapel verkade på 1730-talet Pergolesi som kapellmästare hos prins Ferdinando. Pergolesi dog i tuberkulos vid bara 27 års ålder och tvåhundra år senare tog sig Stravinsky för att arrangera Pergolesis efterlämnade musik på sitt eget personliga sätt. (Även Stravinsky kom för övrigt att behandlas för tuberkulos och

både hans hustru och dotter dog av sjukdomen.) Resultatet blev bland annat ovan nämnda balett, där Pulcinella får en kyss av Rosetta som gör hans fästmö Pimpinella rasande. Hon vill lära honom en läxa, men hans vänner låtsas i stället mörda honom för att väcka Pimpinellas medlidande. När hon faktiskt ångrar sig "återuppväcks" Pulcinella och allt får sitt lyckliga slut. Några år efter premiären satte kompositören ihop sin Suite italienne för violin och piano på basen av samma musikaliska material.

I likhet med Weill och många, många andra judiska konstnärer begav sig också Stravinsky i god tid till USA, där hans berömmelse fortsatte att växa. Men att han arrangerade musik av andra tonsättare blev inte alltid lika uppskattat. 1940 arresterades Stravinsky av Bostonpolisen, för att i ett arrangemang av USA:s nationalsång ha använt ett ackord som innehöll en stor septima. Därmed bröt han mot en federal lag som förbjöd omharmonisering av nationalsången! En självständighetsdag (Finlands) på nittioalet skulle Finlandia spelas i Svenska Akademiens sal i Börshuset i Stockholm – av två skickliga ackordeonister. Men "dragspel" ansågs där så vanhelgande att det avstyrdes! Förhoppningsvis ingriper inte Mariehamnspolisen mot Stravinskys arrangemang av Pergolesi i Rättys ar-rangemang av Stravinsky. På dragspel. I Alandicas foajé. Vår tid är vidsynt.

ONSDAG 12 AUGUSTI

21.30 Sankt Görans kyrka, Mariehamn
Sen kväll med sen Schubert

Franz Schubert (1797–1828)

Stråkkvintett C-dur, D. 956 (1828)

1. Allegro ma non troppo
2. Adagio
3. Scherzo (presto)
- Trio (andante sostenuto)
4. Allegretto – più allegro

Meta4

Antti Tikkanen (violin)

Minna Pensola (violin)

Atte Kilpeläinen (viola)

Tomas Djupsjöbacka (cello)

Kati Raitinen (cello)

Konserten slutar ca kl. 22.20.

„... och till sist har jag också komponerat en kvintett för två violiner, en viola och två celli... repetitionerna ska snart börja. Skulle den falla er i smaken, var snäll och låt mig veta det.” Ungefär med de orden skickade **Franz Schubert**, ”en tjock yngre herre från Wien”, sin C-durkvintett till förläggaren Probst. Men Probst svarade med en begäran om sånger och lättare klaverstycken. Schubert hade vid samma tid nyss fullbordat sina tre sista piano-sonater och större delen av sångcykeln *Schwanengesang*. Den senare hann han dock skriva färdig innan han dog knappt två månader senare. Men den stora kvintetten blev liggande.

C-durkvintetten publicerades inte förrän 1853. Då slog den i stället ner som en bomb i musikvärlden. Alla hyllade den som ett underverk, inte minst Robert Schumann (som redan som åtta år gammal hade gråtit hela natten när han fick höra att idolen Schubert var död). Fortfarande betraktas den som ett av hela kamarmusiklitteraturens finaste verk genom tiderna, älskat av både musiker och publik.

Särskilt fascinerar dess andra sats, Adagiot; med sin liksom överjordiska tyngdlöshet transporterar den lyssnaren bortom tid och rum, ett turbulent avbrott till trots. Därefter spränger Scherzot tvärt varje meditativ försjunkenhet med ett fanfarliknande motiv, och detta scherzo följs i sin tur av en glättigare allegrettosats med en inledning som låter som en ordlös

Schubertsång – man kan nästan höra inbilade ord över melodin!

Som komposition uppvisar kvintetten ett antal anmärkningsvärda särdrag: ett av dem är, att en lyssnare som utan absolut gehör försöker följa de djärva tonartsväxlingarna lätt lär gå vilse i den musikaliska geografin. Det är som om Schubert ville göra en poäng just av detta konstgrepp. Lyckas man däremot följa dem, upptäcker man ett annat särdrag: just tonartsförhållandena mellan vissa formelement är synnerligen ovanliga.

Märkligast är förhållandet mellan andra satsen i E-dur och satsens mittdel i f-moll, och lika avlägset från C-dur ligger Dess-dur

i scherzots trio. Tillfälligheter? Knappast. Schubert stryker under med all önskvärd tydlighet – när man tror att kvintetten väl som sig bör tycks ha slutat i C-dur, lägger Schubert till ytterligare två till synes lösryckta toner: DESS och C. Som ett: Nå, nu förstod ni väl?

Egentligen främjas musik av Schuberts storhet sällan av musikologiska pekpinnar. Även utan sådana slår den an en sträng hos de flesta lyssnare enbart i kraft av sin inneboende poesi. Poesi som alstrar mera poesi. Det vore nästan brottsligt att kringgå nobelpristagaren Tomas Tranströmers – för övrigt utmärkt själv god pianist – betraktelser om denna kvintett.

*--- han som får en flod att strömma genom ett nålsöga
är en tjock yngre herre från Wien,
av vännerna kallad "Svampen", som sov med glasögonen på
och ställde sig punktligt vid skrivpulpeten om morgonen.
Varvid notskriftens underbara tusenfotingar satte sig i rörelse.*

*De fem stråkarna spelar. Jag går hem genom ljumma skogar
med marken fjädrande under mig
kryper ihop som en nyfödd, somnar, rullar viktlös in i framtiden,
känner plötsligt att växterna har tankar.*

*--- Den långa melodin som är sig själv i alla förvandlingar,
ibland glittrande och vek, ibland skrovlig och stark,
snigelspår och stålwire.*

Ur Tranströmers Schubertiana-svit, fem dikter om fem stråkar (Sanningsbarriären 1978)

TORS DAG 13 AUGUSTI

10.00 Bagarstugan Café & Vin, Mariehamn
Frukostkvart

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare, violin)
Emilia Amper (nyckelharpa)
Anna Petrini (blockflöjt)

12.00 Sankt Görans kyrka, Mariehamn
Traditioner i samklang

Marin Marais (1656–1728)

Jesper Nordin (f. 1971)
Inevitabelini 2 (uruppförande)

Anonymus
Ida i Rye (1852–1931)
William Brade (1560–1630)
Jacob van Eyck (1590–1657)

Beröringspunkterna mellan det vi kallar svensk folkmusik och tidig musik (musik från 1200–1750) är många. I denna konsert belyser vi några av dem när Emilia Amper och Anna Petrini utbyter repertoar med varandra.

Emilia Amper (nyckelharpa)
Anna Petrini (blockflöjt)

Konserten slutar ca kl. 13.00.

Duon Amper/Petrini undersöker likheter och olikheter mellan tidig musik (västerländsk konstmusik från 1200–1750) och nordisk folkmusik, och bygger via ett kunskapsutbyte upp en ny repertoar bestående av egna arrangemang av befintlig musik samt nya kompositioner.

Det är glädjande att se **Marin Marais** (1656–1728) på ett konsertprogram. Att så sker relativt sällan beror kanske på att han huvudsakligen skrev för det i dag ovanliga stråkinstrumentet *viola da gamba* (it. *gamba* = ben, i motsats till *viola da braccio* = arm). Instrumentet har tvärliggande åsar på greppbrädan som en gitarr och är alltså inte föregångare till violinfamiljens medlemmar. De flesta typerna har fem, basiolan upp till sju strängar. För detta instrument, som han själv trakterade virtuost, komponerade Marais stycken i tidens stil, av vilka hans "pièces de caractère" blev särskilt berömda. De var ett slags tidig programmusik i miniatyr med titlar som till exempel *Urinstensoperation* – försedd med föredragsanvisningar som till exempel "patienten binds med silkesnören" och "han skriker" – eller *Labyrinten* där en mans vilsenhet skildras genom irrande tonarter

och abrupta dissonanta stopp. Men han efterlämnade också en rik samling verk för kammarensembler och därtill fyra operor. Troligen uppmuntrades han till de sistnämnda av sin överordnade vid hovet i Versailles, den betydligt mera kände Lully, som också blev hans mentor och läromästare.

I en fransk film från 1991 om hans lärare Sainte-Colombe spelades Marais av ingen mindre än Gérard Depardieu. Emellertid är irriterande föga känt om hans liv. Han var en skomakares son som vid tjugotre års ålder avancerade till "reguljär kunglig violast" och som till sin död tjänstgjorde som komponist och musiker i Versailles (där Ludvig den XIV anställt över 150 musiker, till vars meriter bland annat hörde förmögenhet nog att köpa sin lukrativa befattning...). Han gifte sig med en parisiska och fick med henne 19 barn, av vilka flera blev framgångsrika musiker. Ingen av dem kom dock att överträffa sin ryktbare far, på sin tid kallad "viola da gambans kung".

Om **Jacob van Eyck** (1590–1657), se kommentar till konserten den 12 augusti kl. 19.00.

TORSDAG 13 AUGUSTI

19.00 Alandicas foajé, Mariehamn
Varannan damernas

Fanny Mendelssohn (1805–1847)

Lieder

Die Ersehnte op. 9 nr 1 (1827) (L. Hölty)

Verlust (1827) (H. Heine)

Die frühen Gräber op. 9 nr 4 (1828)
(F.G. Klopstock)

Das Heimweh (1824) (F. Robert)

Ave Maria (1820) (W. Scott)

George Ivanovitch Gurdzjeff (1866–1949)

Greek Melody, No. 11

Amy Beach (1867–1944)

Stråkkvartett op. 89 (1929)

Paus

Terry Riley (f. 1935)

Tango Ladeado (1993/2020) (arr. J. Rättyä)

Pedro Laurenz (1902–1972)

Berreti (1928) (arr. A. Piazzolla)

Rebecca Clarke (1886–1979)

Pianotrio (1921)

1. Moderato ma appassionato

2. Andante molto semplice

3. Allegro vigoroso

Anna Laakso (piano)

Tuuli Lindeberg (sopran)

Kati Raitinen (cello)

Janne Rättyä (ackordeon)

Cecilia Zilliacus (violin)

Meta4

Antti Tikkanen (violin)

Minna Pensola (violin)

Atte Kilpeläinen (viola)

Tomas Djupsjöbacka (cello)

Konserten slutar ca kl. 20.30.

”**F**ör dig ska musiken bara vara ett smycke”. Så skrev Fannys far till henne och det är också titeln på Ellinor Skagegårds nya bok om Fanny. Citatet är berömt och Fanny blev en av de många kvinnliga tonsättare som hamnade i skuggan av framgångsrika män i samma bransch. Clara Schumann, för övrigt nära vän med Fanny, och Alma Mahler är bara två andra kända exempel. I Fannys fall var det hennes bror Felix.

Man måste å andra sidan erkänna att Fanny hann bli rikt smyckad. För **Fanny Mendelssohn** (1805–1847) efterlämnade inte mindre än 460 alster. De flesta publicerade hon inte, hon respekterade sin far och hon insåg vad konventionen ansåg om yrkesaktiva hustrur. Sammanlagt omfattar hennes opuslista därför bara 11 nummer, som tillkom i takt med växande självförtroende först mot slutet av hennes liv. Bror Felix hade tidigare gått med på att publicera några sånger under sitt eget namn i opus 9. Berömt är tillfället när han besökte drottning Victoria i London, som bad att få sjunga sin favoritsång av Mendelssohn ”Italien” för honom – och han fick lov att ge sin syster äran. Det gjorde han säkert mer än gärna, för han höll mycket av sin storasyster och var mycket mån om hennes framgång. Troligen var det bara med henne han gick riktigt in på djupet i musikaliska frågor.

Omvärlden var mäktigt imponerad av de båda barnen Mendelssohn. Carl Zelter, ledaren för Berliner Sing-Akademie, ansåg

framför allt Fanny vara något alldeles extra. Hon var en lysande pianist, men uppträdde bara tre gånger offentligt (debuterade med sin yngre brors pianokonsert!) men däremot ofta på interna s.k. huskonserter. *Spelar som en man!* var Zelters betyg. (Förmodligen högsta möjliga...) De flesta av Fannys alster är trots allt sånger, de är över 250 till omsorgsfullt valda texter. Dessutom har många av hennes pianostycken karaktären av ordlösa sånger, precis som hennes brors populära *Lieder ohne Worte*.

När Fanny väl gift sig med målaren Hensel mötte hon poeten Friederike som var hustru till dennes konstnärskollega Robert. På resa i Italien mötte hon där också den unge Charles Gounoud. Han imponerades storligen av Fannys Bachspel och ett resultat av mötet blev senare Gounouds egen version av Ave Maria, den kända melodi som han flätade samman med Bachs C-durpreludium.

Georg Ivanovitj Gurdzjeff (1866–1949) är tvivelsutan en särpling på konsertprogrammen. Egentligen var han en armenisk-grekisk religionsfilosof (och många vore nog färdiga att kalla honom sektledare). Grundprincipen i Gurdzjeffs formulering av esoterisk visdom är att människor lever sina liv i dvala, de är inte ”närvarande” i sina egna liv. I sitt mytiska epos om Belzebug och hans sonson på färd genom kosmos avsåg Gurdzjeff att obarmhärtigt förstöra människans hela uppfattning om allt som existerar. Gurdzjeff samarbetade intensivt med tonsättaren Thomas de Hartmann.

Han tecknade då ner en melodislinga och stod bakom de Hartmann vid pianot, ofta grälände tills de Hartmanns rytmer och harmonier svarade mot hans krav. Hans livsföring väckte anstöt, själv förespråkade han dans, så kallade *movements* och *aktiv meditation* till speciell musik för att uppnå en högre medvetenhet. Hans skola har fortfarande efterföljare

Amy Beach (1867–1944) framstår nästan som en spegelbild av Fanny Mendelssohn på andra sidan Atlanten; underbarn, läste när hon var tre, komponerade tre valser när hon var fyra (utan piano på landet, spelade dem när hon kom hem!) debuterade som sextonåring i Ignaz Moscheles pianokonsert (för övrigt också Fannys lärare) – och gifte sig som nittonåring. Därmed förbjöds hon att undervisa och fick framträda högst två gånger per år och då bara för välgörande ändamål. Att studera för någon lärare (rentav manlig?) var ju otänkbart ...

Så hon lärde själv upp sig till kompositör, minst sagt med framgång. Hon var den första amerikanska kvinna att komponera en symfoni som både uppfördes och publicerades, dessutom utan att ha ens besökt Europa. Etablerade kolleger i USA hörde konserten och upptog entusiastiskt Amy Beach som medlem av gruppen *The Boston Six*. Fyra år senare uruppförde hon sin nya pianokonsert med *The Boston*

Symphony. Då hade hon redan flera kamarmusikverk bakom sig, men inte förrän hennes man dog 1910 blev hon fri att syssla med vad hon ville fullt ut. Hon reste då till Europa och både konserterade och komponerade. När hon återvände före kriget 1914 beslagtogs en hel koffert med hennes manuskript vid belgiska gränsen – men med förlagsinkomsterna från en enda utgiven sång kunde hon snart köpa sig ett litet gods i Massachusetts. Det var, precis som i Fannys fall, hennes sånger som spred hennes rykte, etthundrafemtio sådana blev det allt som allt.

Först 1929 kom kofferten till rätta, men då var hon i Rom. Där tog hon fram utkastet till sin stråkkvartett från 1921 och reviderade den. Ändå kom kvartetten inte att spelas i sin nuvarande utformning förrän efter ytterligare förändringar på en festival anordnad kring hennes 75-årsdag i Washington. Utan tonartsbeteckning är den byggd på inuitmelodier från Alaska och uppvisar ett tonspråk som bjärt avviker från Beachs tidigare romanticism. Även i USA hade sökandet efter folkmusikaliska rötter blivit en trend och Beach hade tidigare besökt en utställning i Chicago där indianer dansade, sjöng och skrek "så det kunde skrämman en från vettet ..." Resultatet blev en stråkkvartett med inslag av eskimåkultur som inte liknar många andra och knappast något annat av Amy Beach heller.

Rebecca Clarke (1886–1979) föddes i England med en amerikansk far och en tysk mor. Särskilt fadern uppmuntrade hennes violinstudier och Rebecca började studera på *The Royal Academy of Music*, men när harmoniläraren friade till henne satte fadern resolut stopp. Senare återupptagna studier på *The Royal College* slutade lika tvärt efter att Rebecca förebrått sin far för hans många otrogenhetsaffärer; fadern kastade henne ur huset och slutade försörja henne. Då blev violan hennes dagliga levebröd – och småningom ett virtuost hanterat redskap för hennes fortsatta karriär, även som komponist. Det var dess bättre vid denna tid som William Primrose lyckades lansera altfiolen som "legitimt soloinstrument".

1916 flyttade hon till New York och började komponera på allvar. Recensenterna förhöll sig likgiltiga efter hennes första kompositionskonsert, men prisade högt ett insmuget stycke av en okänd "Anthony Trent" – som naturligtvis bara var en pseudonym för Rebecca själv! 1919 delade hon första platsen i Coolidges tävling i USA, men då trodde man tvärtom att Rebecca Clarke var en pseudonym för Ernest Bloch – som tilldelades priset. Ty "att en kvinna kunde skriva så vackert var ju socialt otänkbart". 1921 misslyckades hon igen med sin pianotrio men lyckades till sist vinna år 1923, som enda kvinna någonsin,

med en rapsodi för cello och piano. Hon turnerade mycket med May Mukle, cellist i den nyetablerade *The English Ensemble*, och kan också höras på några bevarade inspelningar. En stor del av Clarkes produktion är, möjligen därför, ägnad kammarmusik och då särskilt altfiolen, bland annat den (närapå) vinnande violasonaten från 1919. Därtill kommer över femtio sånger. En av dem, *The Tyger* med text av Blake, arbetade hon på i fem år men reviderade den ändå så sent som 1972.

Pianotriön inleds med ett brutalt "motto" som sedan dyker upp i alla tre satserna i kombination med ett lyriskt andra motiv. Det har ofta antytts att triön skulle vara Clarkes reflektion över det genomlevda världskrigets förödelse, sorg och framtidshopp.

Under andra världskriget blev hon strandad i New York. Där stötte hon ihop med John Friskin, en av grundarna till Juilliard School, på gatan. De var gamla bekanta från studietiden och gifte sig strax efteråt i New York, båda närmare sextio år gamla. Rebecca Clarke kom att leva till 93 års ålder, men hon slutade komponera, sålde Stradivariusfiolen som hon trots allt ärvt av sin hetlevrade far och donerade hela summan till May Mukles stipendiefond för cellister. Ett aktivt sällskap har grundats i England för att hålla hennes musik vid liv.

FREDAG 14 AUGUSTI

10.00 Bagarstugan Café & Vin
Mariehamn
Frukostkvart

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare, violin)

Meta4

Antti Tikkanen (violin)

Minna Pensola (violin)

Atte Kilpeläinen (viola)

Tomas Djupsjöbacka (cello)

Rosi Djupsund (producent)

12.00 Sankt Görans kyrka, Mariehamn
Vinden och trädet

Erkki Melartin (1875–1937)

Stråkktrio, op. 133 (1926–27)

1. Andante – Allegro

2. Andante funebre

3. Presto

4. Finale – vivace – Andantino

Ture Rangström (1884–1947)

Den mörka blomman (text. Bo Bergman)

1. Den mörka blomman

2. Bön till natten

3. Vinden och trädet

4. Avskedet

5. Trädet som dör

Arvo Pärt (f. 1935)

"Spiegel im Spiegel"

Johannes Brahms (1833–1897)

Violinsonat nr 1 G-dur, op. 78

"Regensonate"

1. Vivace ma non troppo

2. Adagio – Più andante – Adagio

3. Allegro molto moderato

Anna Laakso (piano)

Henninge Landaas (viola)

Tuuli Lindeberg (sopran)

Kati Raitinen (cello)

Janne Rättyä (ackordeon)

Cecilia Zilliacus (violin)

Konserten slutar ca kl. 13.20.

Erik Gustav Melartin (1875–1937), allmänt kallad Erkki, är en av de mångsidigaste och rikaste personligheter Finlands musikhistoria kan uppvisa. Om Rangström skrev tvåhundra femtio sånger, efterlämnar Melartin i sin tur trehundra osånger och därutöver 350 pianostycken, opera, sex symfonier, en violinkonsert, kantater, körer, balett och skådespelsmusik – vem av oss har inte förtjusts av hans bedärande musik till *Prinsessan Törnrosa*? Hans hälsa vacklade hela livet och ytterligare tre symfonier blev därför aldrig fullbordade. Närmast kan han betecknas som en romantisk-lyrisk melodiker med öra för sin tids trender utan att vara främmande för någonting nytt och hans tonspråk sträcker sig från karelsk folkmusik (han föddes i Kexholm) över Mahler, intrikat polyfoni och impressionism ända till användningen av kluster. Under pseudonym snickrade han till och med ihop schlagerlåtar... Han dirigerade i Viborg och blev undervisande direktör för Helsingfors Musikinstitut som fick ett eget hus tack vare honom – flitigt hade han rest runt i Europa för att studera kontinentens musikhögskolor. Den omtyckte pedagogen var i övrigt något av en renässansmänniska: *Melartins teosofiska världsåskådning återspeglas i operan Aino som bygger på ett postwagnerianskt nätverk av ledmotiv. För sin åskådning gav han uttryck också i en liten skrift med aforismer, Credo (1928). Hans hobbyer omfattade allt från litteratur, antroposofi, fotografering, gamla böcker, frimärken och exlibris, resor (förutom i Europa*

också till Nordamerika, Egypten och rentav till Indien), odling av exotiska blommor till konstmålning med två offentliga utställningar (E. Salmenhaara).

För stråkorkester från 1927 anges ofta ingen tonartsbeteckning. De två inledande fraserna tycks sikta mot ett C-dur, men hela verket ändrar trots det i a-moll. Andra satsens vemodiga cantilena för tanken till Melartins stora sångskatt. Ett personligt verk av en personlig tonsättare, där särskilt den sista satsen med sina klara konturer lätt häftar i minnet.

Ture Rangström (1886–1947) är ett vanligt förekommande namn på svenska romanskonsertter. Konserterna blir ändå inte enahanda, för han åstadkom över 250 sånger att välja mellan. Som ung studerade han komposition i Berlin för Hans Pfitzner, men viktigare blev den sångundervisning han fick av Julius Hey för otvivelaktigt var just sångkomposition hans styrka. Hans favoritförfattare var August Strindberg, som han beundrade till den grad att han skrev sin första symfoni till dennes minne och operan *Kronbruden* efter Strindbergs pjäs. Mot Bo Bergmans produktion vände han sig lika gärna, men det hände också att han skrev egna texter att tonsätta, till och med för andra tonsättare som vännen Wilhelm Stenhammar. De fem sångerna till dikter av Bergman skrev han 1924 och de kom möjligen till i det bevarade 1700-talshuset högt över Söder Mälarstrand i Stockholm.

Arvo Pärt (f. 1935) är idag den namnkunnigaste stjärnan bland Estlands

tonsättare. Efter att fram till 1970-talet ha följt sin tids olika trender och strömningar genomgick han en skaparkris, sökte sig mot musikens rötter och utarbetade en stilart som han kallar tintinnabuli (jfr. italienskans *tintinnare* = pingla, ringa i klockor). Det första stycket i den stilen, *Für Alina*, bär anvisningen "lugnt, upphöjt, lyssnande" och det gäller nog för mycket av Pärts senare musik. "*Här upptäckte jag serien av treklanger som jag har gjort till min tumregel*" säger Arvo Pärt.

Spiegel im Spiegel är skrivet för violin och piano, men violinen kan bytas ut mot vilket melodiinstrument – här till viola och ackordeon – som helst. Pianot spelar stigande treklanger och det andra instrumentet långsamma F-durskalor uppåt och neråt, från och till tonen A. Oupphörligt sker små förändringar; som när en figur i två motstående speglar i oändlighet speglas fram och tillbaka. En form av minimalism.

Pärt emigrerade 1980 från det sovjetiska Estland och bosatte sig i Berlin, men är sedan 2010 tillbaka i sitt hemland. År 2006 väckte han uppmärksamhet genom att säga att alla konserter med hans musik under 2006 och 2007 skulle tillägnas den mördade ryska journalisten Anna Politkovskaja och hans fjärde symfoni är i protest tillägnad den fängslade ryske affärsmannen Michail Chodorkovskij. Mellan 2011 och

2018 var Pärt världens mest framförda levande tonsättare.

Efter denna nordiska treklöver kan man säga att nordtysken **Johannes Brahms** (1833–1897) fullbordar programmets varv runt Östersjön. Avgörande för hans genombrott och framgång som kompositör blev på sin tid kollegan Robert Schumanns beundrande artiklar och Brahms bevarade hela sitt liv mycket varma känslor för Roberts änka Clara. Clara drabbades av svåra motgångar; en dotter dog i barnsäng, en son i tuberkulos och en annan blev mentalsjuk.

Brahms stod tröstande vid den fjorton år äldre Claras sida och tillägnade henne då och då sina verk, bland andra "Regnsång" till en text av Klaus Groth som var en gemensam nära vän till dem. Sången vill erinra om drömmar i ljusare tider. Strax efter att ha komponerat sin violinkonsert skrev han, som en bonus till violinisten Joseph Joachim, också en violinsonat. I den återanvände han samma material som i den fem år äldre sången. Temat för sonatens sista sats är så gott som identiskt med sångens melodi – därav smeknamnet Regnsonaten – och även i övrigt är material hämtat ur nyss nämnda *Regenlied* och ur en annan sång i samma opus 59, *Nachklang* (i likhet med Mendelssohns sång och kvartett som spelades i tisdags!).

Första strofen i Regenlied lyder så:

*Strömma regn, fall ner i strömmar,
återge mig dessa drömmar
som mig barndomsdagar skänkte,
när i sanden skummet stänkte. (LZ)*

Diktens ljusa vemod flödar som ett vårregn genom hela sonaten, där den första punkterade tretonsrytmen fungerar som

ett sammanbindande element. Andra satsen är som så ofta hos Beethoven, Brahms stora ouppnåeliga idol, förlagd till mediannten Ess-dur och, kanske därför, fortsätter tredje satsen osökt i g-moll – men mot slutet återvänder ljuset i G-dur och de mörkare skuggorna fördrivs. Clara Schumann lär ha önskat att få lämna livet ledsagad av denna sista sats.

Ture Rangström (1884–1947)

Den mörka blomman (1924)

Dikter av Bo Bergman, (1869–1967)

1. Den mörka blomman

Träden susa så kallt.
Fjärran äro de mina.
Höstliga stjärnor skina
på himlen överallt.

Ingen ger mig ett svar.
Ingen i världen hör mig.
Gamla nätter och dar
stiga ur glömskan för mig.

Sällsamt liv får det tomma,
och ur mitt hjärtas mull
skjuter en ensam blomma
mörk och hemlighetsfull.

Blommar en drömnatt bara.
Vissnar när det blir dag.
Är det mitt dunkla jag,
som ingen kan förklara?

Mörka blomma, din doft
bär mig mot höganloft.
Roten, som ingen spårar,
vattnas av blod och tårar.

2. Bön till natten

Sist är dagens lust som larmar
vild och kort.
Djupa natt, i dina armar,
bär oss bort.

Vid ditt bröst det nådefulla
skyl vår skam,
medan glömskans timmar rulla
smärtlöst fram,

som en flod, där allt får drunkna,
glider kall
över dolda brott och sjunkna
syndafall.

Du som ensam dig förbarmar
och ger svar,
milda natt, i dina armar,
håll oss kvar.

3. Vinden och trädet

Solen går och lägger sig
i sin mörka gömma.
Skuggor falla på min stig,
Tror du kan glömma dig?
Jag kan aldrig glömma.

Solen stiger ur sin säng
morgonröd om kinden
för att glädja skog och äng.
Tror du jag kan vara sträng,
fast du for som vinden?

Vinden blåser vart den vill,
har så många nycker,
är ej vind om den är still.
Tror du jag kan göra till
vad en vindfläkt tycker?

Jag är trädet som du fick
sommargrönt att sjunga.
Tror du jag ett ögonblick
glömt det fastän sommarn gick,
sommarn och det unga?

4. Afskedet

År av skumma färder fick du
pröva, jag kan se dig när du gick ombord.
Som det stumma offret gick du.
Ingen kunde ge dig tröst med blick och ord.

I de gröna sommarsunden
dolde snart den sista uddens hägn din båt,
och min sköna syn för stunden
brast som bubblor brista i ett regn av gråt.

Blott en strimma rök som dröjde.
Blott en våg som välvde trött och knäckt mot
strand.

Kvällens dimma sakta höjde sig
och vassen skälvde för en fläkt ibland.

Och jag vände åter samma
väg vi brukat taga och jag såg dig än,
och jag kände blodets flamma
genom hjärtat jaga som en våg igen.

Nu är flamman slocknad, bara
tidens långa flöde glider jämt förbi.
Vara samman, skiljas, fara,
det är så vart öde är bestämt att bli.

5. Trädet som dör

Vinden blev storm,
sången blev skri,
höstens himmel flög förbi.
Stolta träd, var är din krona?

Stormen har vräkt den för din fot,
och i de isiga rymdernas hot
sträcker du risiga grenar med knot
mot himlen som ej kan skona.

Svart mot den blödande solnedgången
minns du den flödande sommarsången
blott som ett efterblivet drömsus i stammen,
blott som ett amen, viskat av livet när livet går
ut.

Vår skall komma igen.
Andra träd skola bära vaggande grönt
för vinden än.
Ljuset skall gunga i dem, suset skall sjunga i dem.

Du skall stå mörk som förut.
Sagan är slut. Sagan är slut,
och mannen med yxan nära.

FREDAG 14 AUGUSTI

15.00 Ålands musikinstitut, Mariehamn
Konsert med mästarkursens elever

19.00 Jomala kyrka
Heiliger Dankgesang

Johann Sebastian Bach (1685–1759)
 Cellosvit nr. 1 G-dur, BWV 1007 (KR)
 1. Prélude
 2. Allemande
 3. Courante
 4. Sarabande
 5. Menuett I / II
 6. Gigue

Ludwig van Beethoven (1770–1827)
 Stråkkvartett a-moll, op. 132 (1825)
 1. Assai sostenuto – Allegro (A minor)
 2. Allegro ma non tanto (A major)
 3. Heiliger Dankgesang eines Genesenen an die Gottheit, in der Lydischen Tonart.
 Molto adagio – Andante (F Lydian)
 4. Alla marcia, assai vivace (attacca)
 (A major)
 5. Allegro appassionato
 (A minor – A major)

Kati Raitinen (cello)

Meta4

*Antti Tikkanen (violin), Minna Pensola (violin),
 Atte Kilpeläinen (viola), Tomas Djupsjöbacka (cello)*

Konserten slutar ca kl. 20.15.

Johann Sebastian Bach (1685–1750) kallas ofta för den femte evangelisten, men vem var det som sa att hans sex sviter för solocello var som Gamla Testamentet för varje frälst cellist? Och vad ska i så fall en fundamentalistiskt lagd cellist tro på – det finns inget originalmanuskript, bara Anna Magdalenas (Bachs andra hustrus) kopia "för violoncell utan bas". Komponerade *hon* dem? Och är de faktiskt för det instrument som i dag heter cello? En av dem kräver annorlunda stämning, en annan fem strängar i stället för fyra.

Hur som helst är samlingen en sann encyklopedi för alla cellister, tillgänglig för alla, från amatörer till tekniskt drivna virtuoser. G-dursviten lär även ha adapterats som filmmusik och arrangerats om för snart sagt alla slags instrument och -kombinationer, alla numera glömda – och utdömda som Robert Schumanns arrangemang för cello och piano, ett som violinisten Joseph Joachim beskrev som "*en vanskapt näbbmusik*". Ändå var Schumann inte precis någon klåpare ...

Liksom så mycket annat av Bachs produktion har sviterna naturligtvis ett oförstörbart värde, all klåfingrighet till trots. De föll ändå ganska snart i glömska, kompositören var ju själv mest efterfrågad som fenomenal organist och det var först efter att Pablo Casals hade spelat i sviterna 1936 som deras rykte spred sig.

Länge anställd hos hertigen av Weimar begärde Bach posten som hovkapellmästare. För det fick han en månads arrest, han skulle veta sin plats. Den sa han emellertid upp sig ifrån och fick 1717 anställning i Köthen, norr om Leipzig – hela musikhistorien till välsignelse. Furst Leopold älskade nämligen musik, han trakterade själv många instrument, bland andra också cello och i hans hovkapell spelade 18 man, ofta Leopold själv. I Köthen slapp Bach sörja för musik till oupphörliga gudstjänster, här tillkom nu i stället Brandenburgkonserter, violinkonserter, "*Das Wohltemperierte Klavier*" och en överväldigande mängd instrumentalmusik, inklusive cellosviterna. De senare har alla sex identiska satsmönster: de inleds med ett preludium varefter följer en serie dansformer som avslutas med en *gigue*.

Om inte ett evangelium, så är de åtminstone en katekes för alla seriösa cellister. Och en förförisk drog för musikälskaren.

Det heter att man "äterupptäckte" Bach på grund av Felix Mendelssohns initiativ att uppföra tonsättarens Matteuspassion i Leipzig. **Ludwig van Beethovens** (1770–1827) sena kvartetter måste i Felix ungdom ha varit som en "förförisk drog" för honom. Denna i a-moll är den andra av de så kallade Galitzinkvartetterna. Den unge Nikolaj Galitzin var en bemärkt gestalt i Sankt Petersburgs kulturella kret-

sar och han formligen dyrkade "Geniet i Wien" utan att någonsin träffa honom personligen. Bevarad korrespondens mellan dem båda vittnar om ömsesidig respekt; vardera behandlade den andre som furste i sitt slag och det var just Galitzin som fick till stånd ett uppförande av *Missa Solemnis* i tsarens huvudstad. I Wien förunnades komponisten själv aldrig den glädjen. 1821 beställde Galitzin tre kvartetter av Beethoven som lovade dem till mars 1823. Men färdiga blev de först 1825.

Galitzin förebrådde inte sin idol, han hade ju gett honom fria händer och Beethoven öste inte heller galla över sin beställare – fast han inte fick de utlovade femtio dukaterna ens för den första kvartetten! Galitzin ursäktade sig och lovade bot och bättring i ett brev, men pengarna uteblev och inte förrän 1852 reglerades hela skulden.

Inte heller publicerades a-mollkvartetten förrän efter Beethovens död. När två satser var färdiga drabbades tonsättaren av en svår magkatarr. Läkaren ordinerade sträng diet: ägg och kornsoppa utan persilja, inget annat. Beethoven flyttade ut på landet, dieten verkade och läkaren fick till tack en nykomponerad kanon. Kvartetten tog äntligen form och uppmuntrad betitlade han tredje satsen *En tillfrisknads heliga tacksägelsesång till Det Gudomliga, i*

lydisk tonart. Satsen är ovanligt lång, men i stället stökas den följande undan på ett par minuter och leder rakt in i den femte via ett recitativiskt utbrott i första violinen. Recitativet påminner om det i början av nionde symfonins sista sats – och mycket riktigt visar tidiga skisser att även kvartettsatsens tema var tänkt just för den symfonins final, där det ju som bekant ersattes av det berömda glädjeodet.

Verkets femsatsighet är även den en ovanlighet; nästa kvartett kom dock att bestå av sex satser och den följande av hela sju. Förläggaren Schlesinger kom från Paris bara för att höra a-mollkvartetten, som därför klingade första gången på värdshuset "Zum wilden Mann" där han tagit in. Den döve Beethoven ledde framförandet och grep vid ett tillfälle andreviolinisten Holz violin och visade hur det skulle spelas – han hade sett att det inte utfördes riktigt! – men spelade då enligt ett vittne en kvartston för lågt. Holz glädde sig senare åt att "ha fått en fiollektion av Beethoven..."

De stillasvävande avsnitten i den självbiografiska satsen liksom låter lyssnaren skåda in i salighetens rymder. De växlar mellan episoder betecknade "med nya krafter", men Beethoven tillfrisknade aldrig helt från sitt maglidande. Och mitt i all tillkämpad förtröstan anar man ett berättigat tvivel på kornsoppans välsignelse.

LÖRDAG 15 AUGUSTI

10.30 Alandicas foajé, Mariehamn

Brunchkonsert med samtal

”Hör musiken! Hur?”

Hur lyssnar vi på

musik om hundra år, 2120?

Hur kom musiken till oss för hundra,
tvåhundra, trehundra ... år sedan?”

Jesper Nordin (tonsättare)

Johannes Brusila (professor i musikvetenskap)

Anna Laakso (piano)

Henninge Landaas (viola)

Anna Petrini (blockflöjt)

Cecilia Zilliacus (konstnärlig ledare/violin)

Fausto Romitelli (1963–2004)

Seascape

Sophie-Carmen Eckhardt-Gramatté

(1899–1974)

Lagrima (1928)

Maria Theresia von Paradis (1759–1824)

Sicilienne

Fausto Romitelli (1963–2004) föddes i Gorizia, en stad som idag egentligen är två, delad av gränsen mellan Italien och Slovenien. Även som konstnär kom Romitelli så att säga att stå med ett ben på vardera sidan av modern musiks två huvuddomäner, den teknologiska och den traditionellt instrumentala. Redan som tjugoföråring antogs han till det berömda institutet IRCAM vid Centre Pompidou i Paris som forskar i musik som akustisk vetenskap. Efter att tidigare ha hållit sig till mer eller mindre vanliga instrument om än i udda kombinationer, övergick han på 90-talet allt mera till att kombinera dem med elektroniska ljudkällor. Hans produktion innehåller flera prisbelönta verk, bland andra en videoopera och han blev en känd gestalt på internationella festivaler för ny musik innan han dog av cancer bara 41 år gammal.

Seascape tillkom 1994 och är skriven för en kontrabasblockflöjt. Det är ett instrument som Herbert Paetzold utformade 1975, där luftpassagen ligger dubbelvikt för att inte göra instrumentet orimligt långt och där inblåsningen sker i ett kort rör.

Man kan lugnt säga att också **Sophie-Carmen Eckhardt-Gramatté** (1899–1974) hade sin hemvist i flera olika världar. Född i Moskva bodde hon i Paris, i Berlin, i Spanien, i USA, i Wien och slutligen i Canada dit hon följde sin andre make, konsthisto-

rikern Eckhardt. Hon inledde sin karriär som turnerande pianist som sextonåring, men sin första komposition publicerade hon så tidigt som vid elva års ålder i Paris, där ingen mindre än Vincent d'Indy tagit sig an henne. På tjugotalet dirigerade Stokowsky både hennes violinkonsert och pianokonsert och uppmuntrade henne till att komponera.

På trettioalet gav hon upp sin konserterande verksamhet och ägnade sig helt åt komposition. Andra världskriget tillbringade hon i Wien och bidrog omedelbart efter kriget till att återuppliva internationella institutioner för nutida musik. Redan 1950 använde hon sig av seriell teknik i sin femte pianosonat och tog senare intryck av Messiaen och Blacher. Hon skrev en egen pianoskola, undervisade hängivet i konsten att framföra samtida musik och avsåg att grunda en årlig tävling för musiker med särskild inriktning på sådan, men detta projekt kom att realiseras först efter hennes död. I Kanadas musikliv blev hon snabbt ett namnkunnigt nav och hon räknas som en förgrundsfigur bland landets tonsättare. *Lagrima* (Tårar) tillkom i Berlin 1928.

Maria Theresia von Paradis (1759–1824) är ytterligare en kvinnlig komponist som inledde sin karriär som pianist och sedan blev tonsättare och pedagog, dock med den lilla skillnaden att hon gjorde det tvåhundra år före Eckhardt-Gramatté.

Och med den stora skillnaden att hon var blind från sina tidigaste år. (Jfr *van Eyck* på kvällskonserten den 12 augusti.)

Hennes far var hovråd hos kejsarinnan efter vilken hon döptes och kunde alltså ge sin dotter god utbildning. Hon fick studera bland andra för Salieri och Abbé Vogler (han med hymnen "Hosianna, Davids son") och började sedan turnera och skriva musik på beställning. Först i trettioårsåldern började hon komponera på allvar och använde sig då av en speciellt uppfunnen tangentbräda som hjälpmedel. Vid Maria Theresias hov verkade samtidigt också Wilhelm von Kempelen, ryktbar för sin schackspelande robot "Schackturken" och för sina maskiner för artificiellt tal. von Kempelen konstruerade åt von Paradis en sätmaskin som i stället för bokstavstyper satte noter. Paradis kunde på detta sätt komponera rätt flitigt och hon åstadkom bland annat fem musikdramer/operor, tre kantater och 12 pianosonater och annan kammarmusik. Tyvärr har nästan allt gått förlorat.

1808 grundade hon en musikskola för flickor i Wien där hon själv undervisade i piano, i teori och även i sång. Vissa källor gör gällande att den här aktuella *siciliennen* (lyrisk musik i 6/8-takt) i Ess-dur i själva verket vore skriven hundra år senare av violinisten Dushkin. Allmänt tillskrivs det ofta spelade stycket i alla fall henne.

Emilia Amper (nyckelharpa)

Emilia Amper är en av Sveriges absolut mest framgångsrika folkmusiker, med både svensk och amerikansk Grammysnominering, norska Spellemansprisen, och Årets Artist på Folk- och världsmusikgalan 2013 i bagaget. Med sin utstrålning, virtuositet och energi rör hon sig fritt över genregränserna och berör publik i både små och stora konsertsalar världen över.

Emilia Amper Band presenterar hennes egen musik för nyckelharpa, röst, stråkensemble (från trio upp till full symfoniorkester) och slagverk. Hon framträder också med olika nordiska och världsmusik

ensembler så som ODE och Furebotten/Amper/Haltli och enskilda artister så som jazzklarinetlisten/-sångaren/-kompositören Lisa Grotherus och cellisten Jakob Koranyi. Hon har även framträtt som solist med orkestrar som Västerås Sinfonietta, TrondheimSolistene, Camerata Nordica och Trondheim Symfoniorkester, med den schweiziska Flamencos en route, tyska Ballett am Rhein och med kurdiska, indiska, västafrikanska, persiska och arabiska musiker. Hon är även en populär pedagog både i Sverige och utomlands.

Emilia tog tittarna med storm under SVTs nationaldagsfirande från Skansen

år 2015 där hon uppträdde med Arméns Musikkår, husbandet och Lilla Akademin. I Luciamorgon på SVT samma år var hon och Rickard Söderberg årets solister, och skapade den mest populära luciasändningen någonsin med över 1,5 miljoner tittare.

Hösten 2016 släpptes det andra albumet Lux på BIS Records som en fortsättning till det kritikerrosade och Grammisnominerade debutalbumet *Trollfågeln*. På Lux lyser Emilia som kompositör; arrangör, ensembleledare och solist, och vi får möta influenser från hela världen, i musik för nyckelharpa, röster, stråkensemble och slagverk.

Johannes Brusila **(professor i musikvetenskap)**

Johannes Brusila är professor i musikvetenskap vid Åbo Akademi. Till hans forskningsområden hör kulturanalytiskt inriktad musikforskning. Under de senaste åren har han bl.a. intresserat sig för finlandssvensk musik och kopplingarna mellan teknik och musikkultur. Han har tidigare jobbat bl.a. som frilansredaktör vid YLE och som föreståndare för Sibeliusmuseum. För tillfället leder han forskningsprojektet "Digitaliseringens inverkan på minoritetsmusik – Finlandssvensk musikkultur som fallstudie", som finansieras av Svenska Litteratursällskapet (2018–2020).

Anna Laakso (piano)

Anna Laakso är en mångsidig pianist och artist som verkar fördomsfritt inom olika konstområden. Hon är framför allt känd som kammarmusiker och liedpianist men samarbetar även med både teaterarbetare och dansare.

Åren 2013–2018 fungerade hon till exempel som kapellmästare på teatern i Rovaniemi och Kemi där det även ingick i arbetsbilden att både arrangera, komponera och agera.

Anna har studerat vid Sibelius-Akademien för Tuija Hakkila, Heini Kärkkäinen och Carlos Juris. Bland viktiga kammarmusikinspiratörer kan även nämnas Paavo Pohjola, Ralf Gothoni, Ilmo Ranta och Ilan Gronich. Anna avlade sin diplomexamen våren 2004 och 2008 blev hon musikmagister. Sin debutkonsert höll hon 2011.

Alltsedan 2004 har Anna samarbetat aktivt med Lapplands kammarorkester och John Storgårds i olika projekt både som orkestermedlem, kammarmusiker och solist men också som projektledare, sångare och konferencier.

Anna har medverkat i hemlandet på otaliga festivaler (bl.a. Helsingfors festspel, Sibeliusdagarna i Lovisa, Åbo musikfestspel, Riihimäki Sommarkonserter ...) samt i Eurpoa och Kina som kammarmusikpartner till artister som Ivry Gitlis och Zoltan Kocis. Hon har även samarbetat med olika tonsättare och både uruppfört och spelat in deras musik på bl.a. Tampere Biennale och Musica Nova. Kaija Saariahos musik har hon spelat in med violinisterna Antti Tikkanen och Minna Pensola och med Lapplands kammarorkester bl.a. Outi Tarkiainens och Sunleif Rasmussens piano- och kammarmusik samt Hans Abrahamsens kultverk Schnee. 2015 medverkade hon i uruppförandet av Lotta Wennäkoskis kammaropera Wunderbar på Helsingfors festspel.

Anna har tilldelats statens och Suomen Kulttuurirahastos konstnärstipendier åren 2013 och 2016. Hon leder också Valoa Kamariin-föreningens verksamhet i Rovaniemi och fungerar som Nurmes Sommarakademis och Sommarkonserterns alternerade konstnärliga ledare tillsammans med professor Tuija Hakkila.

Henninge Landaas (viola)

Henninge Landaas började spela violin redan som 3-åring vid den Kommunale Musikkskolen i Trondheim. Hon fortsatte studera vid Trøndelag Musikkonserverium och Norges Musikkhøgskole där hon studerade för Bjarne Fiskum och Magnus Eriksson. År 1996 tog hon sin examen med högsta betyg – med både violin och viola som huvudinstrument.

Henninge var medlem av Trondheim-Solistene från starten år 1987, och verkade flera gånger både som stämledare och solist. Övriga solistuppträdanden har hon haft med bland annat Oslo Filharmoniske Orkester och Trondheim Symfoniorkester, och i Det Norske Kammerorkester har hon många år även verkat som stämledare. Åren 1996–2000 var hon stämledare i Oslo Filharmonien, och åren 2009–2019 var hon anställd som alternerande stämledare i samma orkester.

Åren 1994 till 2011 var Henninge också medlem av Vertavo Strykekvartett och har med den turnerat världen över och gjort otaliga inspelningar, däribland musik av Brahms, Bartok, Nielsen, Schumann, Grieg och Debussy.

På Lawo Classics har hon spelat in bland annat Brahms sonater med Tim Horton, Hindemith solosonat op.25, och en hel del CD:n med Oslo Philharmonic Chamber Group.

År 2014 grundade Henninge tillsammans med Sølve Sigerland och Ellen Flesjø Ssens Trio, och har med dem givit ut CD:n med verk av Beethoven och Mozart på LAWO Classics. Deras första CD, Beethoven op.3 och op.8, mottog "Supersonic Award" från Pizzicato Magazine, och blev nominerad till den prestigefyllda ICMA Awards år 2018.

Henninge Landaas spelar på en J. B. Guadagnini viola, utlånad av Musica Dextra.

Tuuli Lindeberg (sopran)

Sopranen Tuuli Lindeberg har befast sin ställning som en av vårt lands främsta sångerskor inom barockmusik och musik av vår egen tid. Hon har i media gång efter annan fått beröm för sin rena och uttrycksfulla sångröst och sin mångsidiga musikalitet. Hon medverkar regelbundet med bl.a. Finländska barockorkestern, Helsingfors Barockorkester, gitarristen Petri Kumela, barockensemblen Baccano samt Jyväskylä sinfonia, Kymi Sinfonietta, Mellersta Österbottens Kammarorkester, Sinfonia Lahti och Kungsvägens musiker.

Tuuli har uppträtt på vårt lands flesta festivaler för klassisk musik och är som efterfrågad oratoriesångerska ofta med i orkesterverk för kör. Till Tuulis breda repertoar hör därtill bl.a. lied, en mångfald barockkammarmusik samt många uruppföranden av finska vokalverk. Hon har med åren gjort scenroller vid bl.a. Finlands

Nationalopera, Ilmajoki Musikfestspel och Finländska Nationalteatern. Av hennes senaste roller må nämnas Kleopatra i J. A. Hassens kammaropera Marc'Antonio e Cleopatra, Schutzgeist i Gustav Wasa-operan av L. Kozeluch, Dido i Henry Purcells Dido och Aenea, Caroline i Riikka Talvities kammaropera The Judges Wife och vokalkvartettens sopran i Kaija Saariahos opera Only the Sounds Remains vid Finlands Nationalopera.

Utanför hemlandet har Tuuli samarbetat med barockharpisten Andrew Lawrence-King och The Harp Consort, som hon har konserterat med i Frankrike, Italien och Belgien. Tuula tilldelades andra pris i den nationella Kangasniemi-sångtävlingen 2009. Hon är utbildad vid Sibelius Akademin. Utöver detta undervisar Lindeberg sång med tonvikt vid Barockens stil och tolkning vid Metropolia University of Applied Sciences i Helsingfors.

Meta4

Meta4 grundades år 2001 och är en av de mest framgångsrika finländska stråkkvartetterna. Kvartetten internationella framfart inleddes i och med segern i den internationella Dmitri Sjostakovitj-tävlingen i Moskva år 2004 där ensemblen dessutom belönades med ett specialpris för bästa Sjostakovitj-tolkning. År 2007 vann Meta4 Joseph Haydn-tävlingen i Wien och senare samma år uppmärksammade Undervisnings- och kulturministeriet gruppen med Finland-priset. Meta4 var BBC New Generation Artist åren 2008–2010 och prisbelönades år 2013 av Jenny och Antti Wihuris fond för sitt bidrag till den finländska kulturen. Kvartetten var konstnärliga ledare för festivalen Oulunsalo Soi åren 2007–2011 och har varit residenskvartett vid Kuhmo Kammarmusik sedan år 2008.

Meta4 konserterar flitigt runtom i världen och har de senaste åren gästade bl.a Wiener Konzerthaus, Wigmore Hall och King's Place i London, Auditorio Nacional i Madrid, Berliner Konzerthaus, Cité de la Musique i Paris samt Stockholms Konserthus och en omfattande turné till Australien.

Meta4 studerade vid den Europeiska Kammarmusikakademien (ECMA) där deras viktigaste lärare var Hatto Beyerle och Johannes Meissl. Kvartetten har givit ut tre skivor på det tyska skivbolaget Hänssler Classic. Den första, med stråkkvartetter op. 55 nr. 1–3 av Joseph Haydn, utkom år 2009 och belönades med Echo Klassik-priset år 2010; den andra, med Sjostakovitjs stråkkvartetter nr. 3, 4 och 7 utkom våren 2012 och rosades med Rundradions Årets skiva 2012-utmärkelse samt en Emma-statyett för bästa klassiska album. Den nyaste skiva på Hänssler Classic, Bartóks stråkkvartetter 1 & 5, gavs ut i oktober 2014. Därtill har kvartetten spelat in en skiva innehållande kammarmusik av Kaija Saariaho (Ondine, 2013) samt en raritet som bara utkommer som LP; Sibelius' stråkkvartett "Voces Intimae" (Berliner Meisterschallplatten, 2013).

Kvartetten medlemmar förfogar över en Stradivarius-violin som ägs av Finska Kulturfonden, en Carlo Bergonzi-violin som ägs av Signe & Ane Gyllenbergs Stiftelse samt en cello byggd av Lorenzo Storioni i Cremona år 1780.

Antti Tikkanen (violin)

Antti Tikkanen beslöt att lära sig spela violin redan som 7-åring, i Oulainen i Norra Österbotten. Beslutet har gett honom ett rikt och mångsidigt liv, både som artist, lärare och familjefar.

Antti hade åren 2014–2017 en framgångsrik period som konstnärlig ledare för Finländska barockorkestern vilket förde med sig inbjudningar även till andra orkestrar, både som solist, dirigent och som konsertmästare, bland annat till Mellersta Österbottens kammarorkester, Kuopio stadsorkester, EUYO (European Union Youth Orchestra) samt Deutsche Kammerphilharmonie Bremen och Mahler Chamber Orchestra.

Han har spelat in kammarmusik och solorepertoar, både som solist och ledare (ECM, BIS, Ondine, Hänssler Classics, ALBA), nyligen tillsammans med liro Rantala och Deutsche Kammerphilharmonie på en Gershwin-skiva (ACT).

Bland sina viktigaste lärare och inspiratörer nämner Antti Tomasz Orzech i Jokilaaksojen Musiikkiopisto och Mi-Kyung Lee samt Kreeta-Maria Kentala vid Sibelius-Akademien. Åren i ECMA – the European Chamber Music Academy – medförde studier i kammarmusik under Hatto Beyerles och Johannes Meissls ledning. Idag undervisar Antti bland annat vid Sibelius-Akademien. Antti är även, tillsammans med

sina maka Minna Pensola, konstnärlig ledare för konsertserien PUnavuoren KAMArimusiikki – PuKama Chamber i Rödbergen i Helsingfors.

Antti Tikkanen har till sitt förfogande en Stradivarius-violin "ex-Berglund" (1699) som ägs av Suomen Kulttuurirahasto (Finska kulturfonden).

Minna Pensola (violin)

Minna Pensola framträder både som kammarmusiker, solist och orkesterledare utöver sitt medlemskap av Meta4.

2008 grundade Minna "Klasariklubi", en klubb som förenar en avslappnad barkväll med artistsnack och klassisk livemusik. Den populära klubben har alltsedan grundandet fungerat i olika barer i Minnas hemkvarter i Rödbergen i Helsingfors, men har också blivit känd över hela landet tack vare besök på olika festivaler. "Punavuoren Kamarimusiikki" är en konsertserie som Minna leder tillsammans med maken Antti Tikkanen.

Minna verkade som konstnärlig ledare för Sysmän Suvisoitto (Sommarmusik i Sysmä) åren 2006–2012 och är en av Joensuu stadsorkesters konstnärliga partners under perioden 2019–2021. Hon undervisar också violinspel vid Sibelius-Akademien och kammarmusik vid ECMA.

Minna inledde sina violinstudier vid Helsingfors Konservatorium, fortsatte vid Sibelius-Akademien och avslutade studierna

vid musikhögskolan i Zürich och ECMA. Viktiga lärare har varit Jerzy Blaszkiwicz, Leonid Mordkovich, Kaija Saarikettu, Ana Chumachenko, Josef Rissin och Hatto Beyerle.

Minna Pensolas instrument är en Carlo Bergonzi -violin (1732) som ägs av Signe och Ane Gyllenberg-stiftelsen och hennes fritidsintresse är att förundra sig över sina två döttrars påhittigheter och att försöka hinna med i deras osvikliga logik.

Atte Kilpeläinen (viola)

Atte Kilpeläinens väg till stämledare för alt-violinsektionen i Helsingfors stadsorkester och medlem av Meta4 har skett etappvist. Han inledde sina musikstudier vid Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto (Västra Nylands musikskola) med att spela violin men bytte senare till altviolin. Han fortsatte sina studier via Helsingfors Konservatorium till Sibelius-Akademien och därifrån vidare till musikhögskolan i Köln där han år 2004 avlade sin diplomexamen med högsta möjliga betyg. Attes lärare har varit Pirjo Suonio, Lauri Pöijärvi, Sari Aalto, Jouko Mansnerus och Rainer Moog.

Innan Atte blev fastanställd i Helsingfors stadsorkester år 2005 spelade han bland annat i Helsingfors festivalorkester och i kammarorkestern Virtuosi di Kuhmo samt utomlands i Mahler Chamber Orchestra och i Köln operaorkester (Gürzenich

Orchester). Som solist har Atte framträtt med bland annat Antti Tikkanen, Jaakko och Pekka Kuusisto samt Gareth Lubbe. År 2009 grundade han tillsammans med några vänner i Vichtis mångkulturföreningen "Hämmentämö", vars målsättning är att utveckla dialogen mellan olika konstarter. Föreningen ordnar bland annat olika tvärskonstnärliga konserter i Vichtis.

Tomas Djupsjöbacka (cello)

Tomas Djupsjöbacka inledde sina musikstudier vid Västra Helsingfors Musikinstitut. Sedermera har han studerat vid Sibelius-Akademien där hans lärare var professor Martti Rousi samt Marko Ylönen. Tomas avlade diplom år 2003.

Åren 2001–2003 tillbringade Tomas i Schweiz där han studerade under ledning av Patrick Demenga i Lausannes konservatorium och avlade solistdiplom med juryens hedersomnämning år 2003.

Djupsjöbacka erhöll andra pris i Åbo cellotävling år 1998. Sedan dess har han uppträtt som solist med orkestrar såväl i hemlandet som utomlands. Som kammarmusiker har Tomas uppträtt på de flesta inhemska festivalerna.

Tomas är, förutom medlem av stråkkvartetten Meta4, även medlem av Chamber Orchestra of Europe. Han undervisar cellospel vid Sibelius-Akademien och har lyckan att spela på en cello byggd av Lorenzo Storioni i Cremona 1780.

Jesper Nordin (tonsättare, elektronik)

Jesper Nordins musik har börjat göra ett avtryck på den internationella musikscenen på senare år med dess karaktäristiska klangvärld och dess starka känsloladdade innehåll. Med sin tydliga koppling till svensk folkmusik, rockmusik och improviserad musik har hans verk under senare år framförts och radiosänts regelbundet runt hela världen. Hans orkesterverk har framförts av orkestrar som Orchestre Philharmonique de Radio France, BBC Scottish Symphony Orchestra, Basel Symphony Orchestra, Göteborgs Symfoniker, St Paul Chamber, Sveriges Radios Symfoniorkester, Finlands Radios symfoniorkester, Trond-

heim Symfoniorkester med flera.

Vid sidan om Nordins orkestermusik spelas kammarmusiken regelbundet av några av världens främsta ensembler för nutida musik – ASKO ensemblen i Holland, Ensemble Itineraire och Ensemble Orchestra Contemporain i Frankrike, San Francisco Contemporary Music Players och många andra. Han har erhållit beställningar från ensembler och institutioner runt om i Europa, till exempel från IRCAM, Franska Kulturministeriet och Mairie de Paris.

Efter studier för Pär Lindgren, Bent Sørensen och William Brunson vid KMH studerade Jesper vid IRCAM i Paris för bland andra Philippe Leroux. Efter detta

fick han en inbjudan som "Visiting Scholar" till Stanford University där han studerade för Brian Ferneyhough och arbetade i studion CCRMA.

Hans musik har framförts vid stora internationella festivaler som Verbier Festival, ManiFeste, Wittener Tage für Neue Kammermusik, Biennale Musique en Scène, Ultima, ISCM, Tokyo Summer Music Festival, Montréal New Music, Archipel samt erhållit flera utmärkelser, bland annat Sveriges främsta tonsättarpris – stora (2010) och lilla (2004) Christ Johnson prisen från Kungliga Musikaliska Akademien i Sverige och en rekommendation vid UNESCO's Rostrum.

Verket "calm like a bomb" har blivit mångfaldigt prisbelönt i en rad olika kompositionstävlingar runt om i Europa

och USA. Verket "Pendants" blev 2010 nominerat till Nordiska Rådets Musikpris.

Hans körverk börjar också nå en internationell publik genom stycket "Invisible Mantra" som beställdes till Radiokören och som sedan framförts av olika körer vid flera internationella festivaler i Europa och Asien.

Under 2004–06 var Jesper SR P2's Composer in Residence och efter det gav SR Records ut porträtt-cd'n "Residues" som inkluderar flera av hans mest betydande verk för orkester samt verk för kör, solo instrument och elektronik. Han har också haft stora framgångar med sina iOS appar Gestrument och ScaleGen som är baserade på hans egen kompositionsteknik. De används i en mängd olika genrer och sammanhang runt om i världen.

axtours.ax

För mer information om reseprogram, pris och bokning, se www.axtours.ax

Operaresa i samarbete med Kulturföreningen Katrina rf

COVID FAN TUTTE 4-7.9

Nationaloperan i Helsingfors: Esa-Pekka Salonen - Karita Mattila

Axtours.ax Ab Storagatan 14 Tel: 018 51 217 info@axtours.ax

Anna Petrini (blockflöjt)

Anna Petrini är etablerad som musiker inom både nutida och tidig musik. Hon framträder internationellt som solist och kammarmusiker och bjuds regelbundet in till festivaler som Warsaw Autumn, Huddersfield Contemporary Music Festival, ISCM World New Music Days, Stockholm Early Music Festival, Båstads kammarmusikfestival och Journée GRAME.

År 2015 bjöds Petrini in för att framträda i Berlin Filharmonins kammarmusiksal som en del i den prestigefyllda konsertserien Debüt im Deutschlandradio Kultur.

Med målsättningen att berika repertoaren för blockflöjt ägnar Anna mycket tid åt projekt inom ny musik. Hon samarbetar med tonsättare och har beställt och uruppfört verk av bl.a. Pierre Jodlowski, Simon Steen Andersen, Kent Olofsson, Malin Bång, Leilei Tian, Oscar Bianchi, Per Mårtensson, Hanna Hartman, Dominik

Karski, Jesper Nordin och Timothy McCormack. Utöver flera priser från Svenska Konstnärsnämnden och Musikaliska Akademien, vann hon tillsammans med ensemblen La Soave Melodia år 2004 pris i Van Wassenaer-tävlingen för tidig musik i Nederländerna och med ensemblen Trio Stravaganti vann hon år 2007 första pris i den svenska tävlingen Ung & Lovande. År 2018 mottog hon Svenska Tonsättarförenings Interpreringspris.

Anna har gett mästar kurser och workshoppar vid Sibelius-Akademien, University of California, Davis och Royal Northern College of Music. Hon avlade sin Master's-examen vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Med hjälp av stipendier från Musikaliska Akademien studerade hon vidare vid Amsterdams konservatorium.

Anna är medlem i tankesmedjan "Unga tankar om musik".

Kati Raitinen (cello)

Kati Raitinen har etablerat sig som en av Sveriges mest framträdande musiker. Förutom sin tjänst som solocellist i Kungliga Hovkapellet driver hon tillsammans med stråkkvartett Zilliacus Persson-Raitinen kammarmusikserien "Äntligen måndag" i Stockholms konserthus. Med denna trio blev hon tilldelad svensk Grammis 2005 och 2011 för inspelningar av Bachs Goldbergvariationer och Mozarts Divertimento K563. År 2018 vann hon ytterligare en Grammis för inspelningen av Amanda Maiers Pianotrio tillsammans med pianisten Bengt Forsberg och violinisten Cecilia Zilliacus.

Kati framträder även regelbundet på festivaler runt om i världen och har gjort otaliga inspelningar för radio och TV varav den senaste, De sju dödssynderna av Johan Ullén sändes på SVT 2013. Hon har spelat som solist med de flesta svenska orkestrarna.

Kati studerade i Helsingfors för professor Martti Rousi och i Stockholm för professor Frans Helmerson.

Janne Rättyä (ackordeon)

Janne Rättyä har studerat ackordeonspel vid Sibelius-Akademien för Heidi Velamo och Matti Rantanen och avlade musikmagisterexamen 1998. Han fortsatte studera för Mie Miki i Tyskland vid Folkwang Universität der Kunste där han avlade Konzertexamen ar 2000.

Under sin studietid vann Janne flera pris i olika ackordeon- och solisttavlingar bland vilka de främsta var första pris i Arrasate Hiria-tävlingarna i Spanien ar 1996 och andra pris i Classic FM:s solisttavlingar samma år.

Efter studierna var Janne timlärare både vid Sibelius-Akademien och Folkwang-högskolan. 2003 tilldelades han en professur i ackordeonspel vid Kunstuniversitat Graz i osterrrike och 2019 blev han docent vid Konstuniversitetets Sibelius-Akademi.

Rättyä höll sin debutkonsert vid Sibelius-Akademien ar 2000 och debuterade i Berlin inom ramen för DeutschlandRadio Berlins debutserie ar 2002. Efter det har han framträtt i olika konserthus och på olika festivaler i både Europa, Asien och USA. I Finland har han medverkat bl.a. i Musikfestspelen Korsholm, Operafestspelen i Nyslott och Åbo musikfestspel.

Han har också uppträtt med orkestrar som Tapiola Sinfonietta, Mellersta öst-erbottens Kammarorkester, Jyväskylä Sinfonia och Islands symfoniorkester och samarbetat med tonsättare som Dieter Schnebel, Aldo Clementi, Klaus Lang, Iris ter Schiphorst, Kalevi Aho, Uljas Pulkkis och Terry Riley.

Rättyä har uruppfort över 70 verk och spelat in på skivmarken så som VMS Musical Treasures (osterrrike), Octavia Records (Japan), Éditions Milan Music (Frankrike/USA) och Ondine (Finland). 2014 valde Yle hans inspelning Scarlatti: Sonatas On Accordion (Ondine) till årets skiva. Hans inspelningar har även använts i flera filmer så som Yorgos Lanthimos The Killing of a Sacred Deer från ar 2017.

Cecilia Zilliacus **(konstnärlig ledare, violin)**

"Cecilia is extremely musical and living proof that it's always possible to pursue unusual ideas." (The Strad, 2018)

Genom åren har publiken omfamnat Cecilia Zilliacus lika raffinerade som varma uttolkningar av allt från de stora klassiska och romantiska verken till nutida kammarmusik och samarbeten över genrerna – från Europas mest framstående symfoniorkestrar, dirigenter och komponister till jazzmusiker, folkmusiker, singer song-writers och många andra.

Utbyte mellan medmusikanter och kontakt med publiken är ledstjärnor för de sammanhang som hon väljer eller initierar. "Jag vill befinna mig i sammanhang där det är viktigt att just jag bidrar med min särprägel – precis som de andra musikerna bidrar med sin – och att vårt arbete tillsammans blir större än delarna." Cecilias Zilliacus arbete med att lyfta fram okända tonsättare, både manliga och kvinnliga, har lett till en mycket bred repertoar. Inte minst möter hon publiken i kompositioner

som tonsättare skriver just för henne.

Hon samarbetar regelbundet med internationellt verksamma musiker, kompositörer och dirigenter, och har gjort en rad uppmärksammade skivinspelningar, varav flera belönats med Grammis. Som solist har hon framträtt med de flesta svenska symfoniorkestrar samt många nordiska och europeiska. Cecilia Zilliacus är konstnärlig ledare för Katrina Kammarmusik på Åland samt för Musikfestspelen Korsholm i Finland. Hon är dessutom en drivande kraft i den flerfaldigt prisbelönade svenska stråkktrion ZilliacusPerssonRaitinen.

Hennes ledarskap kännetecknas av en öppen och lustfylld inbjudan till kreativa processer. På så sätt har hon spelat en stor roll för tillströmningen av nordiska och europeiska kompositörer och artister till Stockholm och Finland. Cecilia Zilliacus är utbildad i Stockholm och i Köln. Hon är professor vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och ledamot av Kungliga Musikaliska Akademien. Violinen är sedan många år en Nicola Gagliano från Järnåkerfonden.

KULTURFÖRENINGEN KATRINA

arrangerar konserter och andra musikevenemang. Föreningen inledde sin verksamhet år 2000 med att sätta upp musikteatern Katrina. Kulturföreningen vill främja professionalismen i det åländska musiklivet. För att nå detta höga ideal ordnar föreningen hellre färre än flera konserter. Kulturföreningen Katrina och Katrina kammarmusik har fått sitt namn efter Sally Salminens roman om Katrina.

En annorlunda blombutik.

**CITY
BLOMMOR**

Torggatan 5, tel. 16 388.
cityblommor@aland.net
Öppet: vard. 8.30–18.00,
torsd 8.30–20.00, lörd 10.00–15.00

FESTIVALMEDARBETARE

Inger Louise Andersson
Ingegerd Bondestam
Sylvia Clemes
Rosi Djupsund, projektledare
Gunnel Ekelund
Emilia Eriksson, högskole-
praktikant, scenansvarig
Gungerd Etzell, köksansvarig
Evelina Gottberg, produk-
tionsassistent, mästarkurs-
ansvarig
Anne-Maj Holmström
Rosel Högstrand
Barbro Koskinen
Elsa Lindeberg
Ann Lindqvist-Öst
Britt-Marie Lundberg, biljett-
ansvarig
Ghita Nyström
Barbro Sundback
Elin Sundback
Casper Wrede

PROGRAMBOK

Lasse Zilliacus, programtexter
Gungerd Etzell, annonser
Robert Jansson, layout
Cecilia Zilliacus
Rosi Djupsund

KULTURFÖRENINGEN KATRINAS STYRELSE

Barbo Sundback, ordförande
Patrik Komorowski, vice-
ordförande
Casper Wrede, sekreterare
Britt-Marie Lundberg, kassör
Pehr-Olof Böckelman
Yvonne Cronström
Gungerd Etzell
Gösta Helander
Ghita Nyström
Mona Karlsson, ersättare
Barbro Koskinen, ersättare
Fred Wegelius, ersättare

KONTAKT

Kulturföreningen Katrina
Norra Esplanadgatan 5
AX-22100 Mariehamn, Åland
Tfn +358 40 1649310
info@katrina.ax

KATRINA KAMMARMUSIK

ÅLAND 11–15 AUGUSTI 2020

PRESENTATION AV MEDVERKANDE

Emilia Amper	36
Johannes Brusila.....	37
Tomas Djupsjöbacka.....	43
Atte Kipeläinen	43
Anna Laakso.....	38
Henninge Landaas.....	39
Tuuli Lindeberg.....	40
Meta 4.....	41
Jesper Nordin	44
Minna Pensola.....	42
Anna Petrini.....	46
Kati Raitinen.....	47
Janne Rättyä.....	48
Antti Tikkanen	42
Cecilia Zilliacus.....	49

PRESENTATION AV KOMPOSITÖRER

Kalevi Aho.....	8
Johann Sebastian Bach.....	32
Amy Beach	24
Ludwig van Beethoven.....	32–33
Gilles Binchois.....	15
William Brade.....	15
Johannes Brahms.....	28
Rebecca Clarke.....	25
Sophie-Carmen Eckhardt-Gramatté.....	34
Jacob van Eyck.....	15
John Gay.....	16
George Ivanovitch Gurdzjeff.....	23
Paul Hindemith	12
Georg Friedrich Händel.....	8, 10–11
Erich Wolfgang Korngold	9, 11
Marin Marais.....	21
Erkki Melartin	27
Fanny Mendelssohn	22
Felix Mendelssohn.....	9–10
Jesper Nordin	44
Maria Theresia von Paradis.....	35
Johann Christoph Pepusch	16
Arvo Pärt.....	27–28
Ture Rangström	27, 29–30
Fausto Romitelli.....	34
Franz Schubert.....	12–13, 18–19
Igor Stravinsky	12, 17
Georg Philipp Telemann	15–16
Kurt Weill.....	16
Adrian Willaert.....	15

